

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ  
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Посебни рокови застарелости**  
(мастер рад)

Ментор:  
Доц. др Ивана Симоновић

Студент:  
Стефана Ђорђевић  
Бр.индекса: М 012/15-О

Ниш, 2019.година

## САДРЖАЈ

1. Увод.....	1
2. Институт застарелости.....	3
2.1. Појам застарелости у српском праву .....	3
2.2. Услови за наступање застарелости.....	3
а. Права која застаревају .....	3
б. Невршење права као услов за наступање застарелости.....	4
в. Воља дужника да се застарелост примени .....	6
2.3. Дејство и правни значај застарелости .....	7
а. Дејство застарелости .....	7
б. Значај института застарелости .....	8
2.4. Врсте рокова застарелости и њихово рачунање .....	9
а. Врсте рокова застарелости .....	9
б. Рачунање рокова застарелости .....	11
3. Посебни рокови застарелости .....	12
3.1. Повремена потраживања.....	14
3.1.1. Врсте повремених потраживања.....	15
а. Камата .....	15
б. Потраживања из радног односа .....	17
в. Потраживања по основу пензијског и инвалидског осигурања .....	18
г. Остала повремена потраживања.....	19
3.2. Застарелост самог права .....	19
3.3. Међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга.....	22
3.4. Потраживање закупнине .....	27
3.5. Потраживање накнаде штете.....	29
3.6. Потраживање накнаде штете проузроковане кривичним делом .....	36
3.7. Једногодишњи рок застарелости.....	41
3.8. Потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима.....	46
3.9. Рокови застарелости код уговора о осигурању .....	49
4. Истраживање .....	53
Закључна разматрања .....	58
Прилог .....	66
Попис коришћене литературе.....	68
Сажетак.....	72
Summary .....	74
Биографија студента.....	76



## 1. Увод

Застарелост (*praescriptio*) спада у веома старе правне институте; његова историја се поклапа са историјом настанка права, уопште. Пролазећи кроз векове, застарелост је изазивала интересовање правне науке и праксе у погледу свог настанка, развоја, деловања, правне природе и др. Ипак нека важна питања из застарелости, остала су и даље предмет разматрања.<sup>1</sup>

Застарелост је чињеница протекла времена услед којег поверилац губи право на судску заштиту, односно право да захтева испуњење обавезе судским путем. Застарелост, као општи институт, постоји у свим правима, али посебно значајну улогу има у грађанском праву. Значај института застарелости нарочито је очигледан у облигационом праву, где најчешће долази до примене правила о застарелости. Имајући у виду број облигационих права, њихову разноврсност и чињеницу да настају свакодневно, застарелошћу се обезбеђују услови за несметано функционисање облигационих односа. Путем института застарелости елиминише се могући несклад између правног и фактичког стања и самим тим обезбеђује правна сигурност.

Предмет овог рада јесу посебни рокови застарелости. Посебни рокови су прописани за поједине врсте потраживања и по правилу краћи су од општег рока застарелости који износи десет година. Закон о облигационим односима предвиђа неколико посебних рокова, чија дужина износи десет, пет, три и једну годину. Осим ЗОО, посебне рокове прописују и други закони.

Основни и општи циљ овог рада јесте целовита обрада, систематизација и продубљена анализа посебних рокова застарелости. Посебни циљ овог рада јесте изношење нових идеја, делом заснованих на упоредноправној легислативи и пракси. Наиме, компарираће се решења из упоредног и домаћег права, како би се сагледала мера у којој наше право прати актуелна кретања у области посебних рокова застарелости. Циљ спроведеног емпиријског истраживања јесте сагледавање тренутног стања правне праксе у овој области. За потребе овог рада припремили смо упитник са одређеним питањима, на које смо одговоре потражили од судија и судијских помоћника Основног суда у Врању.

За постизање наведених циљева у раду смо користили: правнодогматски, историјскоправни, упоредноправни, дескриптивни метод, анализу судских одлука и метод интервјуа.

---

<sup>1</sup> Р. Ковачевић-Куштримовић, *Застарелост и субјективно право*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1990, стр. 127.

Структуру рада, поред увода, чине три дела и закључак.

У првом делу рада обрађен је институт застарелости (појам застарелости у српском праву, услови за наступање застарелости, дејство и значај института застарелости, врсте рокова застарелости и њихово рачунање). Други (централни) део рада посвећен је анализи посебних рокова застарелости. Приликом обраде посебних рокова застарелости настојали смо да пратимо систематику Закона о облигационим односима. У овом делу рада обрађена су потраживања која застаревају у посебним роковима, дужина тих рокова, као и њихово рачунање. Поједини посебни рокови застарелости анализирани су коришћењем метода упоредноправне анализе, док су неки анализирани само из угла српског права. У трећем делу рада изложени су резултати емпиријског истраживања. У закључку су сумирани резултати истраживања и предложене нужне измене и допуне законских одредби о посебним роковима застарелости.

## **2. Институт застарелости**

### **2.1. Појам застарелости у српском праву**

Застарелост је у српском праву била регулисана најпре Законом о застарелости потраживања из 1953. године.<sup>2</sup> Данас, Закон о облигационим односима<sup>3</sup> представља основни извор права о застарелости. Одредбе о застарелости налазе се у четвртој глави Закона о облигационим односима и то у делу о престанку обавеза. Општа одредба о застарелости гласи: „Застарелошћу престаје право захтевати испуњење обавезе”.<sup>4</sup>

Застарелост представља протек законом одређеног времена – рока у коме је поверилац могао вршити своје право али то није учинио, услед чега престаје могућност да се оствари право принудним путем (захтев у материјалном смислу), ако се дужник позове на застарелост.<sup>5</sup> Дакле, застарелост означава престанак права повериоца да, по протеклу законом предвиђеног времена принудним путем, односно путем државе (суда) захтева да дужник изврши своју обавезу.

### **2.2. Услови за наступање застарелости**

За наступање дејства застарелости потребни су ови услови:

- 1) да се ради о праву које застарева;
- 2) да у невршењу у протекне време које је законом одређено за вршење права;
- 3) да постоји воља дужника да се примене правила о застарелости.<sup>6</sup>

#### **а. Права која застаревају**

Први услов показује да не застаревају сва грађанска субјективна права. Има и таквих која су имуна на протек времена и која не могу застарети ма колико дуго не била вршена. Застаревају облигациона (релативна права). Апсолутна права (стварна, лична, наследна и права интелектуалног стваралаштва) не застаревају. Један од разлога

---

<sup>2</sup> Закон о застарелости потраживања (*Службени лист ФНРЈ*, бр. 40/53 и 57/54) примењиван је пуних двадесет пет година. Значај овог закона огледа се у томе што је већину његових одредби преузео Закон облигационим односима.

<sup>3</sup> Закон о облигационим односима (*Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. лист СРЈ*, бр. 31/93 и *Сл. лист СЦГ*, бр. 1/2003- Уставна повеља. У даљем тексту: ЗОО) садржи општа правила о застарелости која се примењују кад о појединим питањима посебан закон нема одредаба. Уколико посебан закон садржи одредбе о застарелости, оне имају предност у примени (примењује се принцип *lex specialis derogat legi generalis*).

<sup>4</sup> Видети: чл. 360 ст. 1 ЗОО. Такође, на исти начин је и Закон о застарелости потраживања дефинисао застарелост: „Застарелошћу престаје право захтевати испуњење обавезе. Застарелост наступа када протекне законом одређено време, у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавезе”. (чл.1)

<sup>5</sup> Ковачевић Куштримовић Р., Лазич М., *Увод у грађанско право*, Ниш, 2008, стр.367.

<sup>6</sup> *Ibidem*, стр. 369.

због којег ова права не застаревају јесте постојање непосредне правне власти на објекту апсолутних права, што имаоцу омогућава вршење права без посредовања (ангажовања) друге особе. За разлику од облигационих права код којих дужник углавном има позитивну обавезу према повериоцу, код апсолутних права наспрам имаоца апсолутних права не стоји позитивна обавеза другог лица. Такође, имаоци апсолутних права су овлашћени не само да врше своје право, већ и да га не врше и то без икаквих правних последица. Тако право својине никада не застарева, без обзира што власник дуго време није вршио своје право, то његово право својине не престаје услед невршења.<sup>7</sup> Насупрот, код облигационих права невршење права има за последицу застарелост. Облигациона права застаревају због постојања односа повериоца-дужника. Разматрајући карактер права, облигациона права свде се искључиво на одређену личну везу између повериоца и дужника, где је поверилац само овлашћен да захтева од дужника одређено понашање. Дакле, за повериоца је облигација привилегија, односно право које не мора да користи, док је за дужника терет, односно обавеза коју мора извршити. Дужник се може ослободити своје обавезе када истекне законом одређено време у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавезе и то истицањем приговора застарелости. Сходно томе, невршење права од стране повериоца има за последицу застарелост и трајно ослобођење дужника од његове обавезе.

Међутим, не застаревају ни сва облигациона права. Облигациона права која имају свој извор у породичним односима не застаревају. Закон о облигационим односима изричито предвиђа да не застарева право на издржавање одређено законом.<sup>8</sup>

## **б. Невршење права као услов за наступање застарелости**

Други услов показује да невршење права може довести до застарелости ако је поверилац могао да врши своје право, али то није чинио. Уобичајно се каже да је поверилац активна страна у облигационом односу, под чиме се подразумева да је он *овлашћен* да од дужника захтева испуњење обавезе. Ако поверилац не захтева испуњење обавезе од дужника, претпоставља се да нема интереса да врши своје право. Правни поредак толерише невршење права одређено време, међутим, по протеклу законом одређеног времена повериочево право застарева и он не може више судским

---

<sup>7</sup> Римљани су такође сматрали да својина не застарева, али да застарева тужба за заштиту својине, ревиндикација. Више о томе у: Гамс, А., *Увод у грађанско право*, Београд, 1961. стр. 225.

<sup>8</sup> Видети: чл. 373 ст. 3 ЗОО. Међутим, појединачно доспели износи издржавања могу застарети, јер законодавац предвиђа да застаревају повремена потраживања која су доспела, па чак и када произлазе из обавезе издржавања, видети: чл. 372 ст. 1 ЗОО.

путем да натера дужника да испуни своју обавезу.<sup>9</sup> Дакле, уколико поверилац може да врши своје право, али то не чини, ризикује да то своје право изгуби.

Према начелу аутономије воље, сваки субјекат права сам одлучује да ли ће своје право вршити или не, на који начин ће своје право вршити и сам одлучује да ли ће у случају када је његово право повређено или угрожено тражити заштиту. Поједини повериоци иако имају права, из разних разлога (незаинтересованост, немарност, заборавност, незнање где се налази друга страна и сл.), понашају се као да право и немају.<sup>10</sup> Ако поверилац не тражи испуњење своје обавезе зато што га оно не интересује, облигација је изгубила свој смисао па због тога она и не треба више да постоји. Циљ сваке облигације је остварење повериоачевог интереса кроз испуњење дужникове обавезе. Ако поверилац не врши своје право због немарности, оправдано је да му оно престане па нека сам себи препише ту неповољну последицу свог понашања.<sup>11</sup> Немарни поверилац мора да зна да је сутра већ касно, јер је наступила застарелост. Време никог не чека.<sup>12</sup> Постоје и повериоци чија су потраживања одавно испуњена, али услед заборавности и недостатка евиденције од дужника поново захтевају испуњење обавезе. У таквим случајевима више је него оправдано да се дужник позове на застарелост потраживања.

С друге стране, постоје и такве околности које указују на нескривљену, објективну немогућност вршења права. Оне се не могу уписати у кривицу повериоцу, па док оне постоје, рок застарелости не тече.<sup>13</sup> Постоје две врсте тих околности – једне узрокују застој застарелости, а друге прекидају ток рока застарелости. Околности које доводе до застоја тичу се самог постојања одређених односа између повериоца и дужника (чл. 381 ЗОО), фактичке спречености (чл. 382, чл. 383 и чл. 386 ЗОО) или правне немогућности овлашћеног лица (чл. 385 ЗОО). Напротив, околности које изазивају прекид застарелости последица су предузетих правно релевантних радњи повериоца и дужника (нпр. признање дуга, подизање тужбе и др.). Околности које изазивају прекид имају такво дејство да поништавају протекло време застарелости, тако

---

<sup>9</sup> Караникић Мирић, М., „Застарелост потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом”, *Анали Правног факултета у Београду*, 2011., стр. 180.

<sup>10</sup> На пример: про давац код уговора о продаји не захтева исплату цене, оштећено лице не захтева накнаду штете и сл.

<sup>11</sup> Богишић је истакао: „Ко своје право запушта, нек себе криви ако га изгуби” (чл. 1031 ОИЗ)

<sup>12</sup> Филиповић А., „Застарелост захтева за накнаду штете и неке дилеме у судској пракси”, *Правни живот бр. 7-8*, Београд, 1996. стр. 115.

<sup>13</sup> Симоновић, И., „Нове европске тенденције у праву о застарелости и одређивању рокова застарелости”, *Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије*, Тематски зборник радова, Правни факултет, Центар за публикације, Ниш, 2007, стр. 132.



да рок застарелости почиње да тече изнова (чл. 392 ЗОО). Код застоја протекло време се не поништава, већ се урачунава у законом одређени рок застарелости (чл. 384 ЗОО). Дакле, разлози који доводе до застоја или прекида су различити, али и саме последице наведених околности.

### **в. Воља дужника да се застарелост примени**

Застарелост је протек времена након којег дужник има право да ускрати испуњење обавезе повериоцу. Дејство застарелости, међутим, не наступа аутоматски протеком одређеног времена. Да би наступиле последице протеча законом одређеног рока застарелости потребно је да дужник истакне приговор застарелости.<sup>14</sup> Застарелост потраживања садржи дакле два битна елемента: протек времена и људску вољу. Сам протек времена не доводи до застарелости, потребно је да се њему придружи воља субјекта у чију корист време тече, без људске воље нема застарелости.<sup>15</sup> Суд о застарелости не води рачуна по службеној дужности.<sup>16</sup>

Приговор застарелости је у диспозицији дужника и он њиме слободно располаже - може га употребити, али и не мора. Дужник се може и одрећи застарелости, али не пре него што протекне време одређено за застарелост.<sup>17</sup> Уколико дужник не истакне приговор застарелости, суд ће дужнику наложити испуњење тужбеног захтева, с обзиром да право није престало да постоји. Ако дужник испуни застарелу обавезу, нема право захтевати да му се врати оно што је дао, чак и ако није знао да је обавеза застарела.<sup>18</sup> Однос између повериоца и дужника не престаје услед протеча рока, већ долази само до промене његове природе. Дужникова обавеза се након застарелости своди на моралну дужност. Она се по сили закона претвара у тзв. природну облигацију (*obligatio naturalis*). Сматра се да је природно да частан (моралан) човек испуни свој дуг

---

<sup>14</sup> У питању је материјалноправни приговор, којим се напада основаност тужбеног захтева. Уколико суд усвоји овај приговор и одбије тужбени захтев, јер је неоснован, дужник ће се трајно ослободити своје обавезе. Овакво дејство приговора застарелости показује његову (процесноправну) природу перемпторног (трајног) приговора. Више о томе у: Симоновић, И., *op. cit.*, стр. 141.

<sup>15</sup> Филиповић, А. *op.cit.*, стр. 117.

<sup>16</sup> Суд се не може обазирати на застарелост ако се дужник није на њу позвао (чл. 360 ст. 3 ЗОО). Суд сам не сме, чак ни када је застарелост очигледна, да се по службеној дужности осврће на њу, него само ако се друга страна на њу позове. Више о томе у: Водинелић, В., *Увод у грађанско право и општи део грађанског права*, Београд, 2014. стр. 534

<sup>17</sup> Видети: чл. 365 ЗОО.

<sup>18</sup> Видети: чл. 367 ЗОО. Дужник који је испунио своју застарелу обавезу не може тужбом из неоснованог обогаћења захтевати повраћај исплаћеног, чак и кад није знао какву обавезу испуњава. У српском праву исплата застарелог дуга може се оспоравати само ако је дужник у часу исплате био пословно неспособан, чл. 297 ст. 2 ЗОО.

независно од правне принуде.<sup>19</sup> Дакле, од воље дужника да у поступку истакне приговор застарелости, зависи да ли ће се једна тражбина претворити у природну облигацију. Притом, ваљало би нагласити да поверилац не може путем принуде приморити дужника да испуни своју обавезу, али је и даље овлашћен да прими испуњење.

### 2.3. Дејство и правни значај застарелости

#### а. Дејство застарелости

Дејство застарелости је такво да њиме не пропада право у целини, већ само захтев, односно право на правну заштиту и могућност да се захтева принудно извршење обавезе. Овакво дејство застарелости условљено је приговором дужника да је наступила застарелост и да он није дужан да испуни застарелу обавезу.<sup>20</sup> Дакле, тужба се може подићи и ради наплате застареле обавезе, али ће поверилац бити онемогућен да је принудним (судским) путем оствари уколико се на застарелост позове дужник. Другим речима, ако се дужник на застарелост не позове, суд тужбу неће одбацити, него ће је усвојити и наложити дужнику да испуни своју обавезу према повериоцу.

У погледу дејства застарелости у правној теорији постоји спор. Питање дејства застарелости изазвало је бројне расправе међу теоретичарима, пре свега теоријске расправе које се тичу предмета застарелости. Основно питање гласи: шта заправо застарела, односно шта је предмет застарелости, субјективно право или захтев за принудно остварење потраживања (тужба у материјалном смислу)? Већином, правни системи прихватају решење по коме је предмет застарелости захтев.<sup>21</sup> Наш Закон о облигационим односима изричито прописује да застарелошћу престаје захтев.<sup>22</sup> Поједини аутори, и поред законског решења, сматрају да је предмет застарелости субјективно право.<sup>23</sup> Ако бисмо прихватили став да застарелост гаси субјективно право

<sup>19</sup> Николић, Д., *Увод у систем грађанског права*, Нови Сад, 2013, стр. 246.

<sup>20</sup> Видети: чл. 360 ст. 3 ЗОО.

<sup>21</sup> У немачкој и француској правној теорији предмет застарелости је захтев, док примера ради у аустријском праву застарелошћу се губи само право. У римском праву постојао је тзв. систем застарелости тужбе, који је подразумевао да се судским путем могло заштити само оно право за које је постојала посебна тужба. Више о томе у: Симоновић, И., *op. cit.*, стр. 142.

<sup>22</sup> Видети: чл. 360 ст. 1 ЗОО.

<sup>23</sup> По Чубинском А. предмет застарелости је само субјективно право: „Једна тражбина, чим јој се противстави застарелост, гаси се и не претвара се у *obligatio naturalis*. Објекат застарелости није ни тужба ни потраживање (у смислу *Anspruch*), већ само право. Више о томе у: Чубински, А., *О застарелости у грађанском праву*, Београд, 1927, стр. 92. И поједини савремени правни писци говоре о застарелости субјективног права. Тако Ковачевић, Куштримовић Р., сматра да је код застарелих, дакле облигационих права, захтев или *Anspruch* исто што и овлашћење, односно обавеза, па да застарелост има за предмет субјективно право, а не ни захтев ни тужбу. Више о томе у: Р. Ковачевић – Куштримовић, *нав. дело*, стр. 135. Такође, С. Радуловић сматра да је предмет застарелости субјективно право. Више о томе у:

у целини, испуњење застареле обавезе имало би карактер исплате недугованог, па би дужник могао тужбом *condictio indebiti* захтевати да му се врати оно што је дао у испуњењу застареле обавезе. Ово је изричито искључено законом.<sup>24</sup>

## б. Значај института застарелости

Застарелост је веома битан правни институт који је прихваћен у свим правима. Застарелоћу се остварују бројни значајни циљеви. Бижо је сматрао да од застарелости не постоји кориснија правна установа.<sup>25</sup> Основано се истиче да је протеком времена вођење парнице од стране повериоца ради испуњења свог потраживања све теже. „У животу се дешава да се изгубе исправе, сведоци умиру или мењају пребивалиште, односно боравиште, а ако су живи и имају познато пребивалиште, њихово памћење пада у заборав”.<sup>26</sup>

Смисао и циљ застарелости су:

1. Обезбеђење опште правне сигурности, која би била угрожена ако би једно стање које дуго није оспоравано одједном тужбом било нападнуто. Из искуства се може тврдити да право које је засновано у време које лежи у далекој прошлости или никада није настало, или се угасило.

2. Да би се дужник заштитио од тешкоћа доказивања које настају ако се тврди, на пример, да није плаћен дуг од пре 20 година.

3. Застарелошћу се врши притисак на стране да своја права врше, како не би дошле у ситуацију да услед невршења та своја права не могу остварити, пошто је познато да време као правна чињеница утиче на настанак, промену или престанак права.

4. И јавни интереси говоре у прилог застарелости. Када права не би застаревала, судови би били оптерећени парницама у којима би се услед дугог протека времена чињенична стања врло тешко могла разјаснити, па би исход спорова врло често зависио од случаја.<sup>27</sup>

5. Обезбеђење правилног функционисања правног саобраћаја. Имајући у виду да код облигационих права не важи принцип „*numerus clausus*”, тј. њихов број законом

---

Радловић, С., „Шта је то што застарева (предмет застарелости)”, *Правна ријеч*, бр.32/2012, Бања Лука, стр. 303.

<sup>24</sup> Симоновић, И., *op. cit.*, стр. 143.

<sup>25</sup> Ковачевић Куштримовић, Р., Лазић, М., *op. cit.*, стр. 368.

<sup>26</sup> Распор, А., *Застара*, Информатор, Загреб, 1982, стр. 4.

<sup>27</sup> Стојановић, Д. – Антић, О., *Увод у грађанско право*, Београд, 2004, стр. 256.

није ограничен и правни субјекти могу слободно својом вољом установљавати нове облике облигационих права, њихов број се стално мења. Сходно томе, облигационих права има много, по својој правној природи су разноврсна и настају свакодневно (често се испуњавају истовремено кад и настају), па би, без застаревања, успорила правни саобраћај. У једном тренутку и имајући у виду наведене карактеристике облигационих права – бројност и непостојање обавезе њихових вршења – треба прекинути сваку неизвесност о томе како ће се поверилац понашати.

## **2.4. Врсте рокова застарелости и њихово рачунање**

### **а. Врсте рокова застарелости**

Рокови застарелости су императивне природе, те их уговорне стране својом вољом (споразумом) не могу мењати. ЗОО предвиђа да уговорне стране не могу правним послом одредити дуже или краће време застарелости од оног времена које је одређено законом, нити да застарелост неће тећи за неко време.<sup>28</sup> Стипулисањем строгих рокова штите се како интереси повериоца и дужника, тако и интереси осталих субјеката правног промета. Сходно томе, сасвим је оправдано регулисање рокова застарелости императивним нормама.

У нашем праву подела рокова застарелости условљена је опредељењем законодавца за правну природу потраживања. С тим у вези, истичемо да је законодавац приликом поделе рокова застарелости посебно имао у виду да су поједина потраживања различитог карактера и да их поверилац не може на исти начин остварити (примера ради, обавезе издржавања настају периодично, плаћање различитих комуналних услуга повремено доспевају као обавезе и плаћају се и сл.). Основна подела рокова застарелости је на опште и посебне. Закон о облигационим односима прописује један општи рок и неколико посебних рокова за поједине врсте потраживања. Као што смо претходно навели, остављена је могућност и другим законима да за одређене случајеве одреде посебно време застарелости. Међутим, у

---

<sup>28</sup> Видети: чл. 364 ст. 1 и 2 ЗОО. Швајцарско право и скоро сва друга страна права строго забрањују да се правним послом уреди рок застарелости различит од онога који је законом прописан. Поједини правни системи дозвољавају уговарање краћих рокова. Тако у немачком праву (§ 225 BGB) дозвољено је олакшање, а нарочито скраћивање рокова застарелости, ограничењем застоја и прекида застарелости, или ранијим одређивањем почетка тока застарелости. Могућност промене рокова застарелости предвиђена је и UNIDROIT начелима међународних трговинских уговора. Више о томе у: Караникић Мирић, М., *op. cit.*, стр. 181 Такође, начела европског уговорног права (PECL) предвиђају да странке могу споразумно скратити или продужити рок застарелости. Више о томе у : Симоновић, И., *op. cit.*, стр. 134.

односу на посебне рокове, општи рок може бити одређен само једним законом, Законом о облигационим односима.

Према чл. 371 ЗОО, општи рок се примењује ако законом није одређен неки други рок застарелости. Дакле, суштина чл. 371 ЗОО огледа се у томе да се општи рок застарелости примењује код утврђивања свих потраживања<sup>29</sup>, осим оних код којих је законом (ЗОО или посебним законом) одређен неки други, по правилу краћи рок застарелости. У нашем праву општи рок застарелости износи десет година.<sup>30</sup> Треба истаћи, да је Закон о облигационим односима првобитно предвиђао краћи, петогодишњи рок застарелости. Међутим, изменама Закона о облигационим односима извршеним 1993. године општи рок је продужен на десет година. Неповољне економске прилике, праћене општим осиромашењем грађана, оправдавале су овакву меру. Њоме су повериоци били заштићени од платежне неспособности дужника тако што су добили двоструко дужи рок за наплату својих потраживања пре него она застаре. Данас су економске прилике далеко боље, па се поставља питање даље оправданости овако дугог општег рока застарелости.<sup>31</sup> Сматрамо, да за увођење дужег општег рока застарелости од десет година, тешко је наћи оправдање.<sup>32</sup>

У упоредном праву општи рокови застарелости су различито одређени. Када су у питању старији грађански законици, код њих су били доминантни изузетно дужи рокови застарелости.<sup>33</sup> Данас, постоји тендеција да се ти општи рокови скраћују. Наиме, све новије кодификације теже ка краћим роковима застарелости, што иначе одговара потребама савременог друштва и брзог начина живота. У Немачкој 2002. године извршен је опширни реформатски захват у грађанском праву. Најрадикалнији захват нових одредби огледа се у скраћивању општег рока застаревања у новом § 195 BGB на три године.<sup>34</sup> У француском праву, према важећем *Code Civil* општи рок

---

<sup>29</sup> У општем року застарелости застаревају потраживања из уговора о зајму, потраживања из нео снованог обогаћења, незваног вршења туђих послова и др.

<sup>30</sup> Такође, и Закон о застарелости потраживања предвиђао је десетогодишњи општи рок застарелости.

<sup>31</sup> Симоновић, И., *op.cit.*, стр. 135.

<sup>32</sup> Задржавање десетогодишњег општег рока застарелости може одговарати потребама повериоца, с обзиром да се њему оставља могућност да у дужем временском периоду може захтевати испуњење свог потраживања. Међу тим, негативне последице задржавања су повећани број предмета пред судовима, чије је чињенично стање након дужег временског периода тешко утврдити и и на тај начин се одуговлачи са решавањем облигационог односа. Поред тога, дужник је у обавези да дуже време чува доказе о испуњењу своје обавезе.

<sup>33</sup> Тако ABGB, Code Civile, BGB и ОИЗ предвиђају да општи рок износи тридесет година (§ 1478 ABGB, чл. 2262 старог Code Civile, § 195 старог BGB, чл. 626 ОИЗ). Српски грађански законик који је донет по узору на ABGB, у овом делу је одступио од свог узора и прописао нешто краћи рок, од двадесет и четири године (§ 928). Више о томе у: Симоновић, И., *op.cit.*, стр. 135

<sup>34</sup> Т. Meyer, *Changes regarding Limitations in German Civile code*, Анали правног факултета у Београду, бр. 3-4/2003, стр. 505.

застарелости износи пет година (чл. 2224 СС). Такође, ваљало би напоменути да закони појединих земаља из нашег окружења предвиђају општи рок застарелости од пет година.<sup>35</sup> Принципи европског уговорног права (Principles of the European Contract Law - PECL) предвиђају општи рок застарелости од три године (14:201)<sup>36</sup>. Општи рок од три године важи и у руском праву.<sup>37</sup>

## б. Рачунање рокова застарелости

С обзиром на последице застарелости, важно је установити када застарелост почиње тећи, као и када наступа. Закон о облигационим односима предвиђа да застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе ако законом за поједине случајеве није што друго прописано.<sup>38</sup> ЗОО почетак рока застарелости везује за доспелост потраживања. Сматра се да је потраживање доспело када поверилац може захтевати испуњење обавезе. Дакле, почетак рока застарелости у нашем праву везује се за једну објективну чињеницу, а то је доспелост потраживања. У упоредном праву поред објективног примењује се и субјективни критеријум.<sup>39</sup>

Застарелост наступа када истекне последњи дан рока застарелости. Застарелост наступа иако је последњи дан пао у дан када се не ради, осим ако законом није другачије одређено.<sup>40</sup> У време застарелости урачунава се и време које је протекло у

---

<sup>35</sup> Тако хрватски Закон о обвезним односима у чл. 225 (*Народне новине*, бр. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18) и словеначки Облигацијски законик (*Урадни лист РС*, шт. 83/01 з дне 25.10.2001) у чл. 371 предвиђају општи рок застарелости од пет година. Више о томе у: Милошевић, М., „Појам и дејство застарелости грађанских субјективних права” мастер рад, Ниш, 2015, стр. 24.

<sup>36</sup> Принципе је сачинила Комисија за европско уговорно право на чијем челу је био дански професор права и адвокат Оле Ландо, по коме су и добила назив Ландо начела. Наведена Комисија је израдила три дела Принципа. Правила о застарелости налазе се у четрнаестом поглављу Трећег дела Принципа, који је објављен 2003. године. Видети: Lando, Clive, Prüm & Zimmermann, *Principles of European Contract Law*, Part 3, Kluwer Law International, The Hague, 2003. Текст Принципа (PECL) доступан је на сајту: [http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/sisu\\_manifest.html](http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/sisu_manifest.html).

<sup>37</sup> Видети: чл. 196 Гражданский кодекс Российской Федерации; даље: ГКРФ. Текст закона доступан је на сајту: <http://www.consultant.ru/popular/gkrf>.

<sup>38</sup> Видети: чл. 361 ст. 1 ЗОО. Код негативних обавеза, које се састоје у трпљењу (*pati*) или пропуштању (*non facere*), застарелост почиње да тече првог дана од дана када је дужник поступио противно својој обавези (чл. 361 ст. 2 ЗОО). Више о томе у: Симоновић, И., *op.cit.*, стр. 137.

<sup>39</sup> Субјективни критеријум примењује се у немачком, француском, руском праву и у неким другим правима. Под субјективним критеријумом подразумева се сазнање повериоца за околности на којима се заснива његов захтев и за личност дужника, односно када би до тих сазнања дошао да није испољавао грубу непажњу (§ 199 ст. 1, ст. 2 BGB). Више о томе у: Милошевић, М., *op.cit.*, стр. 27.

<sup>40</sup> Ковачевић Куштримовић, Р., Лазић, М., *op.cit.*, стр. 374. Овде се не примењује правило из чл. 77 ст. 3 ЗОО, с обзиром да се ради о специјалној одредби ЗОО. Аутор Симоновић је мишљења да у овом случају треба применити процесна правила о рачунању рокова. Та правила предвиђа ЗПП (чл. 103 ст. 4 и 5 ЗПП). Новим процесним правилима наступање застарелости се помера до истека првог наредног радног дана,

корист дужникових претходника. Ако дође до промене дужника, време претходника рачуна се у време следбеника, било да се ради о универзалној или сингуларној сукцесији.<sup>41</sup>

### 3. Посебни рокови застарелости

Поред општег рока застарелости, постоје и посебни рокови застарелости. За разлику од општег рока застарелости, који представља правило, посебни рокови се јављају као изузеци. Посебни рокови су прописани за поједине врсте потраживања и по правилу су краћи од општег рока застарелости. Закон о облигационим односима предвиђа неколико посебних рокова, чија дужина износи десет, пет, три и једну годину. Осим ЗОО, посебне рокове прописују и други закони, и они се најчешће у погледу дужине поклапају са посебним роковима из ЗОО.<sup>42</sup>

Посебне рокове застарелости можемо поделити:

- на рокове застарелости од три године, прописане за: повремена потраживања (чл. 372 ЗОО), међусобна потраживања правних лица из уговора о промету робе и услуга (чл. 374 ЗОО), потраживања закупнине (чл. 375 ЗОО) и за потраживање накнаде штете (субјективни рок застарелости, чл. 376 ст.1 ЗОО);

- на рок застарелости од једне године, прописаног за: потраживања накнаде за комуналне услуге извршене за потребе домаћинства, као и потраживања накнаде за употребу радио-пријемника и телевизијског пријемника, потраживање поште, телеграфа и телефона, и потраживање претплате на повремене публикације (чл. 378 ЗОО);

- на рок застарелости од пет година, прописаног за: застарелост самог права из кога проистичу повремена потраживања (чл. 373 ЗОО) и потраживања накнаде штете (објективни рок застарелости чл. 376 ст. 2 ЗОО);

- на групу специфичних рокова застарелости код уговора о осигурању (чл. 380 ЗОО);

---

чиме се повериоцу омогућава да тужбу поднесе и у овом продуженом року, а дужников евентуални приговор застарелости чини неоснованим. Више о томе у: Симоновић, И., *op.cit.*, стр. 139.

<sup>41</sup> Видети чл. 363 ЗОО. Код сингуларне сукцесије, преузималац дуга има исти положај у ком се налази и пређашњи дужник. Такође, и код универзалне сукцесије, наследник постаје ималац свих права и обавеза које је имао и оставилац.

<sup>42</sup> Поред Закона о облигационим односима, у области застарелости примењују се и други закони, који као *lex specialis* садрже посебна правила о дужини рокова застарелости за поједине врсте потраживања. Наиме, неки од посебних рокова прописани су Законом о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 и 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018-аутентично тумачење), Законом о меници (Сл. гласник ФНРЈ, бр. 104/46, Сл. лист СФРЈ, бр. 16/65, 54/70 и 57/89, Сл. лист СРЈ, бр. 46/96 и Сл. лист СЦГ, бр. 1/2003 – Уставна повеља), Законом о заштити потрошача (Сл. гласник РС, бр. 62/2014), Законом о патентима (Сл. гласник, бр. 99/2011) итд.

- на рок застарелости од десет година, прописаног за: потраживања утврђена правноснажном пресудом или судским поравнањем, као и потраживања утврђена правноснажном одлуком другог надлежног органа или поравнањем закљученим пред тим органом (чл. 379 ЗОО).

У упоредном праву, посебни рокови застарелости такође су различите дужине. Тако у немачком праву постоји више посебних рокова, чија се дужина креће од две године до тридесет година. Најдужи посебан рок застарелости од тридесет година, немачки законодавац је предвидео за најзначајнија лична добра. Сходно томе, у немачком праву је за захтеве за накнаду штете проузроковане повредом права на живот, телесни интегритет, здравље и слободу, прописан је максимални рок застарелости од тридесет година, који се рачуна од проузроковања штете (§ 199 ст. 2 BGB).<sup>43</sup> Ваљало би, напоменути да код ових потраживања, није битно када су настала, нити сазнање о њима. У случају повреде других добара, захтев за накнаду штете застарева у рок од десет година од настанка захтева или у року од тридесет година од штетног догађаја. (§ 199 ст. 3 BGB). Тридесетогодишњи рок застарелости примењује се за захтеве који потичу из права својине или других стварних права и за захтеве из породичноправних и наследноправних односа. Такође, овај дужи рок важи и за захтеве на основу правоснажних пресуда, извршних поравнања и исправа и захтева утврђених у оквиру у оквиру стечајног поступка (§ 197 BGB). Поред тога, закон предвиђа и различите друге посебне рокове у зависности од појединих типова уговора. Поред трговинско-правног застаревања тражбеног права услед недосатака у смислу §437 BGB (30, 5 и 2 године), право на регресивање неког предузетника на основу права услед недосатака које уживају његови купци застаревају за две године (§ 479 BGB), битни захтеви на основу закупног права у року од шест месеци након окончања односа закупа (§ 548 BGB), захтеви услед недосатака по основу уговорног права са произвођачима за пет, три, односно за две године (§ 634а BGB), а захтеви на основу уговора о туристичким агенцијама за две године (§ 651g II 1 BGB) уместо шест месеци који су важали до тада.<sup>44</sup>

У Француској резултати спроведене реформе огледају се у одређивању општег рока од пет година и смањењу броја посебних рокова. Дужина посебних рокова у француском праву углавном се креће од десет до тридесет година. Тако у француском

---

<sup>43</sup> Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch, vom 2. januar 2002. У даљем тексту: BGB. Текст закона доступан је на сајту: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>;

<sup>44</sup> Т. Meyer, op.cit., стр. 507.



праву рок застарелости од десет година предвиђен је за застарелост потраживања накнаде штете у случају телесних повреда, при чему се наведени рок рачуна од дана када се стање оштећеног консолидовало (чл. 2226 СС)<sup>45</sup>, док се у погледу осталих захтева за утврђење грађанске одговорности, након измена примењује рок застарелости од пет година. Поред наведених рокова, у француском праву постоје и други посебни рокови који се примењују на посебне правне поступке.

Значајнија правила о застарелости садржана су у Начелима европског уговорног права (PECL). Поред општег рока застарелости од три године (чл. 14:201 PECL). Принципи предвиђају и рокове застарелости од десет година за потраживања утврђена пресудом (чл. 14:202 PECL) и рок од од тридесет година код потраживања накнаде штете проузроковане телесном повредом. (чл. 14:307 PECL)

### 3.1. Повремена потраживања

Потраживања повремених давања која доспевају годишње или у краћим одређеним размацама времена (повремена потраживања), па било да се ради о споредним повременим потраживањима, као што је потраживање камата, било да се ради о таквим повременим потраживањима у којима се исцрпљује само право, као што је потраживање издржавања, застаревају за три године од дана доспелости сваког појединог давања. Исто важи и за ануитете<sup>46</sup> којима се у једнаким унапред одређеним повременим износима отплаћују главница и камате, али не важи и за отплате у оброцима и друга делимична испуњења.<sup>47</sup> Из овако стипулисане законске одредбе произлазе и услови за примену трогодишњег рока. Трогодишњи рок застарелости из наведене законске одредбе примениће се под условима:

- 1) да потраживање има карактер повремених давања;
- 2) да се тим давањем не извршава делимично испуњење обавезе;

---

<sup>45</sup> Code Civil, 1804. У даљем тексту: СС. Текст закона доступан је на сајту: <https://www.legifrance.gouv.fr/>

<sup>46</sup> Ануитети представљају мешовиту категорију потраживања, која обухвата повремено потраживање и повремено испуњење.

<sup>47</sup> Видети: чл. 372 ст. 1 и ст. 2 ЗОО. Потребно је истаћи, да Закон о облигационим односима посебно регулише застарелост појединих повремених потраживања као што су потраживања разних комуналних услуга и сл. и то код једногодишњег рока застарелости, као и потраживање закупнине. Тако да ЗОО у чл. 372 говори само о општем правилу, које се примењује у случају када нису одређени посебни рокови за тачно одређена повремена потраживања.

3) да давања доспевају у временским размацима који нису дужи од годину дана.<sup>48</sup>

Повремена потраживања која доспевају у року дужем од годину дана не застаревају по овој одредби, већ за њих важи рок утврђен за правни посао из кога настају таква потраживања. За ануитете, међутим, није битно да ли доспевају у роковима из чл. 372 ст. 1 – битно је да је реч о једнаким унапред утврђеним износима.<sup>49</sup>

За свако доспело повремено потраживање, које се сматра самосталним потраживањем, тече посебан рок застарелости од три године, рачунајући од момента његове доспелости.

Разлог одређивања краћег, трогодишњег рока застарелости код потраживања повремених давања је друштвени<sup>50</sup>, који се пре свега састоји у отклањању могућности да се неплаћена повремена дуговања нагомилају у тој мери да би касније плаћање тих заосталих дуговања представљало за дужника финансијски терет, што би даље довело и до поремећаја његовог имовинског стања.

Повремена потраживања треба јасно разликовати од права из којег проистичу та повремена потраживања. У случају застарелости самог права, очигледно је и да наступа застарелост повремених потраживања. Повремена потраживања су везана за одређено право, односно обавезу. Наиме, та повезаност може се огледати у томе да су та повремена потраживања акцесорног карактера према главној обавези, нпр. као што је плаћање камате. Затим, повремена потраживања могу одређено време бити самостална јер представљају материјалну конкретизацију обавезе, у овом случају испуњење повремених потраживања је уједно и испуњење саме обавезе. (нпр, код издржавања). На крају повремено потраживање се може састојати и у давањима у оброцима, што даље значи делимично испуњење обавезе, овде се ради о ануитетима.<sup>51</sup>

### **3.1.1. Врсте повремених потраживања**

#### **а. Камата**

Закон о облигационим односима у чл. 372 као пример повременог потраживања наводи камату. Према тој одредби, изричито је предвиђено да камата застарева за три

---

<sup>48</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *Коментар Закона о облигационим односима*, Савремена администрација, Београд, 1983, стр. 1133.

<sup>49</sup> *Ibidem*, стр. 1134.

<sup>50</sup> Станковић, Ф., *Застара потраживања*, Загреб, 1969, стр. 55.

<sup>51</sup> *Ibidem*, стр. 55

године.<sup>52</sup> Под каматом се подразумева надокнада на коју поверилац има право због тога што је лишен извесне своте новца коју му неко дугује, под условом да се та надокнада одређује према висини дуга и према времену његовог трајања.<sup>53</sup> „Потраживање камате не настаје у једном одређеном тренутку, него постепено, мало по мало (*pro rata temporis*), све док постоји потраживање главнице.”<sup>54</sup>

Камата је повремено потраживање акцесорног карактера, међутим, у одређеним ситуацијама може бити и самостално. Сходно томе, законодавац је регулисао питање застарелости потраживања камате у два члана Закона о облигационим односима и то у чл. 369 и чл. 372 ЗОО. Правило садржано у чл. 369 ЗОО је последица опште признатог правног начела да споредна потраживања деле судбину главног потраживања – *accessorium sequitur principale*.<sup>55</sup> Дакле, у чл. 369 ЗОО регулише се питање застарелости камате само у случају када застари главно потраживање. Насупрот томе, чланом 372 ЗОО регулише се питање застарелости камате у случају када главно потраживање престане на други начин, нпр. исплатом дуга. Сходно томе, чланом 372 ЗОО уређује се питање самосталне застарелости потраживања камате.

Чланом 368 ЗОО прописано је да када протекне време застарелости, поверилац чије је потраживање обезбеђено залогом или хипотеком може се намирити само из оптерећене ствари, ако је држи у рукама или ако је његово право уписано у јавне књиге. Међутим, застарело потраживање камата и других повремених давања не могу се намирити ни из оптерећене ствари. У наведеној законској одредби законодавац је предвидео немогућност наплате застареле камате из предмета хипотеке. Даље, прописивањем наведене законске одредбе законодавац је одступио од општег правила да споредна потраживања деле судбину главног потраживања. Овакво решење законодавца критиковано је у теорији.<sup>56</sup> У теорији су изнети аргументи у којима се наводи да: уколико се узме у обзир чињеница, да и после истека рока застарелости није престало да постоји потраживање повериоца према дужнику, ако му је потраживање било обезбеђено хипотеком и да се сходно томе може намирити из хипотековане

---

<sup>52</sup> Ово правило важи за све камате, без обзира да ли се ради о законским, уговореним или затезним каматама.

<sup>53</sup> Von Tuhr-Peter, *Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts*, erste Lieferung Zürich, 1974, стр.68, наведено према Радишић Ј., *Облигационо право*, Општи део, Београд, 2004, стр. 65.

<sup>54</sup> *Ibidem*, стр. 65

<sup>55</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *op.cit.*, стр.1129

<sup>56</sup> Боровац, Ј., „Хипотека и камата”, *Правни живот*, бр. 11/2008, Београд, стр.287. Тако аутор Боровац истиче да правно дејство застареле камате и других повремених давања треба изједначити са застарелим потраживањем главног дуга обезбеђеног хипотеком у намирењу из оптерећене непокретности. Више о томе у: Боровац, Ј., *op.cit.*, стр. 291.

непокретности ако је хипотека уписана у јавној књизи, оправдано се поставља питање: зашто камата не дели судбину главног потраживања и нема исти третман приликом наплате потраживања када је и она обезбеђена уписом у јавну књигу?<sup>57</sup> Сматрамо да је наведено решење законодавца, са правом критиковано у теорији. У теорији се с правом указује да камата као споредно потраживање треба да дели судбину главног потраживања, без обзира да ли се ради о обичном потраживању или потраживању које је обезбеђено залогом или хипотеком. У конкретном случају, с обзиром да се ради о камати која је заједно са главним потраживањем обезбеђена уписом у јавну књигу, поверилац не би требао бити преклудирани да наплати своје потраживање заједно са каматом. Мишљења смо, стога, да би требало кориговати законско решење и омогућити повериоцу да поред главног потраживања наплати и застарелу камату из предмета хипотеке.

Обрачуната камата, као повремено потраживање, застарева у року од три године од доспелости сваког појединог давања и може се обрачунати због доцње у плаћању више рачуна (ситуација) и захтевати њена исплата у збирном износу, али рок застарелости тече одвојено од датума исплате сваког појединачног дуга, а не од дана када је извршена последња испорука.<sup>58</sup> Ако се камате прирачунавају главном дугу (нпр. штедним улозима) не застаревају у овом року, већ кроз време одређено за застарелост главног потраживања.<sup>59</sup>

## **б. Потраживања из радног односа**

Када су у питању новчана потраживања из радног односа, предвиђен је трогодишњи рок застарелости.<sup>60</sup> Сходно томе, захтев за исплату новчаног потраживања по основу зараде и осталих примања из радног односа застарева у року од три године од доспелости сваког појединачног потраживања.

Зарада је основно и најважније примање запосленог, она је први његов интерес и мотив да се ступи у радни однос, јер представља, по правилу, главни извор средстава за

---

<sup>57</sup> *Ibidem*, стр. 287.

<sup>58</sup> Пресуда Привредног Апелационог суда Пж. 3509/2010(1) од 17.09.2010. године. (извор: *Paragraf Lex*) Ако је у моменту тужења и истицања приговора застарелости било застарело главно потраживање које представља обрачунате уговорне камате, ту су самим тим застарела и доспела споредна потраживања у виду обрачунатих затезних камата на то потраживање од дана доспећа па убудуће. Пресуда Вишег трговиског суда, VI Пж. 103/2006(2) од 19.4.2006. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>59</sup> Станковић, Ф., *op.cit.*, стр. 56.

<sup>60</sup> Видети: чл. 196 Закона о раду („Сл. Гласник РС” бр.24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018-аутентично тумачење. У даљем тексту: ЗОР). Закон о раду прописује трогодишњи рок застарелости за новчана потраживања из радног односа који се у погледу дужине, поклапа са посебним роком из чл. 372 ЗОО.

егзистенцију запосленог.<sup>61</sup> Зарада се исплаћује у роковима утврђеним општим актом и уговором о раду, најмање једанпут месечно, а најкасније до краја текућег месеца за предходни месец. (чл. 110 ст. 1 ЗОР) Из овако стипулисане законске одредбе произлази да се зарада исплаћује у интервалима који не могу бити дужи од месец дана. С обзиром, да се потраживање зараде обнавља у одређеним временским размацама, зарада има сукцесивни карактер. Управо због тога, потраживање зараде спада у повремена потраживања која застаревају у смислу чл. 372 ЗОО. Дакле, груписање потраживања зараде у групу повремених потраживања, условљено је опредељењем законодавца за такву правну природу тог потраживања.

Када је у питању потраживање зараде не могу се применити одредбе чл. 376 и 377 ЗОО јер се не ради о потраживању накнаде прозороковане штете. Такође, не могу се применити одредбе члана 373 ЗОО, пошто је радни однос законско право и као такво не може застарити, већ застарева захтев за исплату повремених потраживања из радног односа према одредбама члана 372 ЗОО.<sup>62</sup>

#### **в. Потраживања по основу пензијског и инвалиског осигурања**

Пензијско и инвалидско осигурање је једна од значајних грана социјалног осигурања. Систем пензијског и инвалидског осигурања установљен је ради обезбеђења материјалне и социјалне сигурности осигураника за случај старости и инвалидности. Поред тога, њиме се обезбеђује и материјална и социјална сигурност чланова породице осигураника у случају смрти осигураника.

Код пензијског и инвалидског осигурања<sup>63</sup>, потраживања која произлазе из права на пензијско и инвалидско осигурање застаревају у року предвиђеном за застарелост повремених потраживања. Иако право на пензију представља имовину, потраживање је новчано и подлеже правилима о застарелости потраживања из чл. 372 ЗОО. Пензија је по правној природи повремено потраживање (периодично давање) које доспева месечно. Само право на пензију не застарева, али појединачни оброци као периодично

---

<sup>61</sup> Јовановић, П., *Радно право*, Београд, 2012, стр. 278.

<sup>62</sup> А. Филиповић, *Застарелост потраживања у судској пракси и пословној пракси*, Београд, 1999, стр. 106.

<sup>63</sup> Права из пензијског и инвалидског осигурања јесу лична права и не могу се преносити на друга лица. Права из пензијског и инвалидског осигурања не застаревају, осим права на потраживања доспелих а неисплаћених износа. Видети: чл. 6 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. Гласник РС” бр. 34/2003, 64/2004- одлука УСРС, 84-2004 и др. закон, 85/2005, 101-2005-др. закон, 63/2006- одлука УСРС, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014, 142/2014 и 73/2018).

потраживање застаревају по правилима садржаним у члану 372 ЗОО.<sup>64</sup> Такође, допунска лична инвалиднина се одређује у месечним износима и представља повремено потраживање на које се не може применити општи рок застарелости од 10 година од доспелости сваког појединачног примања.<sup>65</sup>

#### г. Остала повремена потраживања

У року предвиђеном за застарелост повремених потраживања застаревају и доспела потраживања по основу изгубљеног издржавања услед смрти издржаваоца, као и доспела потраживања по основу штете услед умањења радне способности. Наиме, лице које је одговорно за телесно оштећење или смрт оштећеног лица, има обавезу да оштећеноме исплаћује одређени периодични износ због делимичног или потпуног губитка радне способности, односно особама преминулог који је по закону био дужан да их издржава, због изгубљеног издржавања.<sup>66</sup> Периодични износи који се исплаћују у овом случају, застаревају у року предвиђеном за повремена потраживања.<sup>67</sup>

#### 3.2. Застарелост самог права

ЗОО предвиђа да само право из кога проистичу повремена потраживања застарева за пет година, рачунајући од доспелости најстаријег неиспуњеног потраживања после кога дужник није вршио давања.<sup>68</sup> Ова одредба се односи само на она права која застаревају. Застарелост самог права везана је по природи саме ствари за доспелост последњег неиспуњеног повремених потраживања. Само се, наиме, у томе манифестује неактивност носиоца права. Значи, ако је од доспелости последњег

---

<sup>64</sup> Решење Врховног касационог суда Рев.862/2015 од 24.02.2016. године. (извор: *Билтен судске праксе Врховног касационог суда*, бр. 1/2016, стр. 288)

<sup>65</sup> Пресуда Врховног Касационог суда, Рев 1135/2011 од 17.01.2012. године. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>66</sup> Видети: чл. 194 и чл. 195 ЗОО.

<sup>67</sup> ЗОО у чл. 188 ст. 1 предвиђа да се у случају смрти, телесне повреде или оштећења здравља накнада одређује у облику новчане ренте, доживотно или за одређено време. Накнада материјалне штете у виду ренте је повремено потраживање у смислу члана 372 Закона о облигационим односима, које доспева у одређеним временским размацима и које се дугује из истог правног основа, те застарева у року од 3 године од доспелости сваког појединог давања. (Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 690/04 од 9. јуна 2004. године. Извор: *Билтен судске праксе Врховног суда*, бр. 1/2005, стр. 94)

<sup>68</sup> Видети: чл. 373 ст. 1 ЗОО. Закон о застарелости потраживања из 1953. године у чл. 16 ст. 1 предвиђао је да само право из кога проистичу повремена потраживања застарева у року од 10 година, рачунајући од дана доспелости оног најстаријег неиспуњеног потраживања после кога дужник није више ништа дао повериоцу. Закон о облигационим односима, није преузео ово решење и предвидео је краћи рок од пет година за застарелост самог права.

неиспуњеног потраживања прошло пет година, и само право је застарело, односно захтев за његово остварење.<sup>69</sup>

Према ставу 2 члана 373 ЗОО, кад застари право из кога проистичу повремена потраживања, поверилац губи право не само да захтева будућа повремена давања, него и повремена давања која су доспела пре ове застарелости. Из овако одређене законске одредбе јасно произлази, да када нестане њихов правни основ, застаревају потраживања повремених давања, и то како будућих тако и оних која су доспела пре застарелости права.

Намеће се питање шта се дешава са плаћеним повременим потраживањима након што је наступила застарелост самог права. Када застари само основно право, по истеку пет година рачунајући од доспелости најстаријег неиспуњеног повременог потраживања после кога дужник није повериоцу ништа платио, па дужник после тога рока почне са плаћањем повремених потраживања из заосталог основног права, он испуњава само оно што је дуговао и не може тражити повраћај тако исплаћених обавеза, пошто је добровољно испунио застарелу, непотпуну тражбину (тзв. природну облигацију).<sup>70</sup> Дакле, ако дужник добровољно испуни застарелу обавезу, нема право да путем суда тражи повраћај датог, јер у конкретном случају дужник није дао недуговано и самим тим поверилац није неосновано обогачен.<sup>71</sup> Ако дужник пре истека рока застарелости самог основног права из кога потичу повремена потраживања, плати једно такво потраживање, то има дејство прекида тока рока застарелости, сходно члану 387 став 2 ЗОО. Прекинути рок застарелости почиње тећи од почетка од момента тог последњег намирења.<sup>72</sup>

Члан 373 ЗОО не може се применити на незастарива права, већ искључиво на застарива права. Међутим, треба водити рачуна да, иако су одређена права незастарива, ипак периодична потраживања која из њих произлазе застаревају у року предвиђеном за застрелост повремених потраживања. Тако, у ставу 3 чл. 373 ЗОО изричито је предвиђено да не застарева право на издржавање одређено законом. Обавеза издржавања установљена законом је потчињена једном специфичном правном режиму

---

<sup>69</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *op.cit.*, стр. 1134.

<sup>70</sup> Перовић, С., *Коментар Закона о облигационим односима*, Савремена администрација, Београд, 1995. год. стр.784

<sup>71</sup> Видети: чл. 367 ЗОО, као и чл. 213 ЗОО, којим А је законодавац прописао да се не може тражити оно што је дато или учињено на име извршења неке природне обавезе (каква је застарела обавеза) или неке моралне или друштвене дужности.

<sup>72</sup> *Ibidem*, стр. 784.

који проистиче, пре свега, из њеног циља.<sup>73</sup> Основна сврха права на издржавање огледа се у обезбеђивању егзистенције особи која нема довољно средстава за живот. Институт издржавања, чији је основ у закону, заснива се на идеји обезбеђивања основних животних потреба чланова породице. Најчешћи случајеви права издржавања одређеног законом су право на издржавање малолетне деце, право издржавања родитеља у односу на децу, право на међусобно издржавање брачних другова. Неопходно је нагласити да се право на издржавање може захтевати све док постоје услови за издржавање. Сходно томе, лице које има право на издржавање може остварити то своје право увек ако су испуњени законом предвиђени услови за издржавање, без обзира када су се ти услови стекли.

Разматрајући карактер права, право на законско издржавање је утврђено законом и оно се разликује од права на наплату доспелих појединачних потраживања која произлазе из права издржавања и која застаревају као повремена потраживања. Право на законско издржавање је лично имовинско право које је непреносиво, што значи да је строго везано за личност повериоца и личност дужника издржавања и да се као такво не може преносити на друга лица правним пословима. Међутим, правом на доспеле, а неисплаћене оброке (рате) издржавања, поверилац може слободно располагати, они могу бити како предмет наслеђивања, тако и предмет принудног извршења.<sup>74</sup> Доспели, а неисплаћени оброци издржавања, застаревају у року од три године и он почиње да тече првог дана доспелости сваког појединог давања. (чл. 372 ст. 1 ЗОО) Дакле, имајући у виду да се ради о обичним облигационоправним потраживањима, законодавац је за доспеле, а неисплаћене оброке издржавања предвидео примену правила о застарелости повремених потраживања.

У групу права која су изузета од примене правила о застарелости спадају и права из пензијског и инвалидског осигурања. Права из пензијског и инвалидског осигурања не могу застарети, осим права на потраживања доспелих, а неисплаћених износа по основу пензијског и инвалидског осигурања.<sup>75</sup> Лични карактер права из пензијског и инвалидског осигурања, као и важни циљеви који се њима остварују, а о којима је било више речи у нашем претходном излагању који се односи на застарелост повремених потраживања, утицали су на законодавца да их сврста у групу незастаривих права.

---

<sup>73</sup> Поњавић З., *Породично право*, Крагујевац, 2005, с.тр.325.

<sup>74</sup> Видети: чл. 372 ст. 1 ЗОО.

<sup>75</sup> Филиповић, А., *op. cit.*, с.тр. 130.



### 3.3. Међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга

Међусобна потраживања правних лица<sup>76</sup> из уговора о промету робе и услуга као и потраживања накнаде за издатке учињене у вези с тим уговорима, застаревају за три године.<sup>77</sup> Наиме, у питању су потраживања која проистичу из уговора привредног права која закључују привредни субјекти. Данас се ови уговори закључују свакодневно и у великом броју, сходно томе неопходно је да се обавезе из њих извршавају благовремено, како би се обезбедило правилно функционисање промета. Зато се и од привредних субјеката, очекује већа пажња при обављању послова и брже реаговање на закашњења дужника. Дакле, сам карактер ових послова условљава краћи рок од три године.

Према члану 374 ст. 1 ЗОО услов да се примени краћи (трогодишњи) рок застарелости је да се ради о међусобним потраживањима правних лица и да су та потраживања настала из уговора о промету робе и услуга, као и потраживања накнаде за издатке учињене у вези са тим уговорима.<sup>78</sup> Можемо приметити, да се данас не тражи да уговори привредног права буду закључени у оквиру пословне делатности привредних субјеката. Закон о застарелости потраживања изричито је у чл. 17 предвиђао да се уговори привредног права морају закључити у оквиру пословне делатности одређеног привредног субјеката. Насупрот наведеном закону, законодавац је у ЗОО, приликом стипулисања законске одредбе која се односи на застарелост међусобних потраживања из уговора о промету роба и услуга, изоставио наводе да се да се уговори привредног права морају закључити у оквиру пословне делатности одређеног привредног субјеката. Овакво решење мотивисано је ставом законодавца да се у интересу правне сигурности и функционисања промета, уговори из привредног права морају се што пре реализовати. Тако је отпала и дилема која је раније настала у судској пракси – који се рок застарелости (општи од 10 година или краћи од 3 године) примењује на потраживања настала из уговора о испоруци робе и услуга који су били закључени ван делатности за коју је продавац био регистрован.<sup>79</sup> Поједини аутори<sup>80</sup>,

---

<sup>76</sup> Неопходно је напоменути, да се наведена законска одредба односи само на међусобна потраживања правних лица везаних за промет роба и услуга, док остала међусобна потраживања правних лица, која произлазе из других правних основа невезаних за промет роба и услуга застаревају у општем року застарелости или у неком другом посебном року застарелости.

<sup>77</sup> Видети: чл. 374 ст. 1 ЗОО.

<sup>78</sup> Перовић, С., *op. cit.*, стр. 784.

<sup>79</sup> Пресуда Врховног Привредног суда Сл. 921/62 од 19.04.1962 год., наведено према: Стојановић, Д., - О. Антић, *op. cit.*, стр. 276.

<sup>80</sup> *Ibidem*, стр.276

оправдано истичу да се код послова из свакодневног привредног живота, који се између привредних субјекта брзо закључују не може се ни очекивати од пословних партнера да стално испитују да ли су они закључени у оквиру пословне делатности друге стране уговорнице, кад су ти послови уобичајни и иначе коректни по својој садржини, нити пак да се оклева са наплатом потраживања у вези са њима.

Посебан трогодишњи рок застарелости за међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга примењује се само на правна лица.<sup>81</sup> Дакле, законодавац је изричито ограничио примену наведеног рока само на правна лица и тиме искључио могућност примене краћег трогодишњег рока за међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга у односу на имаоце радњи и друге појединце који у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатност и као такви закључују уговоре у привреди. Према ставу судске праксе, када поверилац или дужник није правно лице, већ предузетник, а потраживање проистиче из уговора о промету роба и услуга, примењује се општи рок застарелости од десет година.<sup>82</sup> С тим у вези, физичка лица, односно предузетници не могу се пред привредним судовима позивати на застарелост потраживања из члана 374. ЗОО.<sup>83</sup> Мишљења смо, да постојећа законска регулатива и заузети ставови у судској пракси задиру у саму равноправност појединих субјеката који учествују у привредним односима. Ограничена примена краћег трогодишњег рока за међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга само на правна лица и широка примена општег рока застарелости у односу на имаоце радњи, односно предузетнике који су физичка лица, је у супротности са чланом 11 ЗОО, који предвиђа равноправност страна у облигационом односу. Сходно томе, сматрамо да је

---

<sup>81</sup> Важећа стилизација члана 374 ст. 1 извршена је Законом о изменама и допунама Закона о облигационим односима („Службени лист СРЈ” бр. 31/93), тако што је ранија одредница: „између друштвено-правних лица” замењена одредницом: „између правних лица”, наведено према Врховшек, М., Козар, В., „Застарелост потраживања из уговора о привреди”, стр. 129, *Правни живот бр. 7-8/2004*.

<sup>82</sup> На правне односе тужиоца и туженог, супротно жалбеном указивању, не примењује члан 374 ЗОО, већ члан 371 ЗОО. Тачно је да је између странка настао међусобно привредни однос. Међутим, учесници тог привредног односа из кога су настала међусобна потраживања странака су правно и физичко лице. Ако је предузетник физичко лице, на његова потраживања примењује се општи рок застарелости члан 371 ЗОО, а не рок из члана 374 ЗОО који се примењује искључиво за потраживања из међусобних пословних односа промета роба и услуга између правних лица. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4512/2010 од 28.10.2010. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>83</sup> „То што та лица закључују уговор у привреди сагласно чл. 25 ст. 2 Закона о облигационим односима и у спорним ситуацијама се појављују као странке пред привредним судовима, није од утицаја на примену материјално-правне одреде у погледу застарелости потраживања из чл. 374 ст. 1 Закона о облигационим односима, све док се, ако су за то испуњени услови, не измени овај законски пропис”. Правно схватање Вишег привредног суда у Београду од 25.03.1996. год., наведено према Врховшек, М., Козар В., „Спорна питања у примени одредаба о застарелости потраживања из уговора у привреди”, *Часопис Правно-теорија и пракса, бр. 5-6*, Нови Сад, 2003, стр. 31.

потребно изменити постојећу законску одредбу, тако што би се иста односила и на потраживања предузетника и тиме уједначити судску праксу.

У Републици Хрватској, према новој одредби Закона о обвезним односима, трогодишњи рок за међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга примењује се на све привредне субјекте. Стипулисањем такве законске одредбе, хрватски законодавац је поставио врло широк круг субјеката на које се примењује краћи трогодишњи рок застарелости. Дакле, наведена одредба се примењује како на правна лица, тако и на физичка лица.<sup>84</sup>

Законодавац је прописао посебан трогодишњи рок застарелости само за међусобна потраживања правних лица која проистичу из уговора о промету роба и услуга. У групу уговора о промету роба и услуга који се најчешће у пракси закључују спадају: уговор о купопродаји, уговор о грађењу, уговор о ускладиштењу робе, уговор о размени<sup>85</sup>, уговор о отпремању робе (шпедиција), уговор о посредовању и други. Поред наведених уговора, све већи значај у пословању привредних субјеката добијају уговор о лизингу и уговор о франшизингу.<sup>86</sup>

Премда се ради о примени јасног законског прописа, треба, ипак, нагласити да се краћи трогодишњи рок не примењује на све врсте уговора о промету роба и услуга. У судској пракси, примена члана 374 ЗОО често је искључена у читавом низу изузетка, а последица тога је широка примена општег рока застарелости у пословању привредних субјеката. Примера ради, у судској пракси је заузет став да потраживања која су настала из уговора о лизингу застаревају у општем року застарелости. С тим у вези, у образложењу наведеног става истиче се да Врховни суд Србије прихвата закључак првостепеног суда да би се у погледу уговора о лизингу могао применити општи рок застарелости из чл. 371 ЗОО. Као разлог за примену општег рока застарелости, Врховни суд Србије у свом образложењу наводи да уговор о лизингу представља један специфичан уговор који у себи садржи елементе неколико уговора, међутим, сви ови елементи нису у истој мери присутни код свих уговора о лизингу. Управо због тога, да

---

<sup>84</sup> Видети: чл. 228 Закона о обвезним односима Р. Хрватске. За разлику од наведене одредбе, ранија одредба, чл. 374 ЗОО Р. Хрватске односио се само на друштвено-правне особе на које се је само и примењивао трогодишњи рок застарелости.

<sup>85</sup> Примера ради, закључењем уговора о размени између правних лица за сваког саговорача настају обавезе и права које се уговором о купопродаји конституишу на страни купца, односно продавца робе, па и застарелост истих наступа протеком рока од три године. (Решење Врховног суда Србије, Прев 362/03 од 13.11.2003 год. Извор: *Билтен судске праксе Врховног суда*, бр. 1/2004, стр. 81)

<sup>86</sup> Уговор о лизингу и уговор о франшизингу спадају у групу неименованих уговора, са мешовитом природом, јер садрже елементе других уговора. У правној теорији ови уговори се сврставају у уговоре о вишим облицима привредне сарадње. Више о томе у: Васиљевић М., *Пословно право*, Београд, 1997. год. стр. 642-669.

би се уговор у свим случајевима на јединствен начин третирао, треба да важи јединствен рок застарелости и то рок из чл. 371 ЗОО.<sup>87</sup> Насупрот наведеном ставу, у пракси Врховног суда у погледу уговора о франшизингу, који је такође мешовит уговор, заузет је став да се на потраживања која проистичу из уговора о франшизингу примењује краћи трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО који је предвиђен за застарелост међусобних потраживања правних лица из уговора о промету роба и услуга.<sup>88</sup> Разматрајући наведене ставове, долазимо до закључка да у погледу наведених уговора који су по својој правној природи идентични, постоје супротни судски ставови у погледу примене посебног трогодишњег рока застарелости. Овакво поступање судова оправдано се може изложити критици. Тако аутор Козар, оправдано истиче да мешовита-комбинована правна природа уговора о лизингу, који у себи садржи елементе других именованих уговора, не може представљати оправдање за примену општег рока застарелости. Мишљења смо, стога да би се трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО требао примењивати како у погледу уговора о лизингу, тако и у погледу свих уговора који привредни субјекти закључују у оквиру својих пословања.

У судској пракси постоји дилема о томе који рок застарелости треба применити на потраживања настала у вези и након раскида уговора. Према неким заузетим ставовима у судској пракси, рок застарелости за потраживања настала у вези и након раскида уговора (повраћај датог) износи десет година. Такав став полази од тога да потраживања настала у вези и након раскида уговора (повраћај датог) представљају потраживања из неоснованог обогаћења (стицање без основа), на која се примењује општи - десетогодишњи рок застарелости из члана 371. Закона о облигационим односима.<sup>89</sup> Насупрот наведеним ставовима, у судској пракси постоје и такви ставови према којима се на потраживања настала у вези и након раскида уговора примењује трогодишњи рок застарелости.<sup>90</sup> Примера ради, када је купац унапред платио уговорену цену, а продавац није у целини испоручио робу, примењује се трогодишњи рок застарелости потраживања из уговора о купородаји, а не општи рок застарелости, јер

---

<sup>87</sup> Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 305/2000 од 20.09.2000. године., наведено према Козар В., „Застарелост потраживања из уговора о лизингу и франшизингу као вишим облицима привредне” сарадње, *Избор судске праксе 5/2004*, Београд, стр. 11.

<sup>88</sup> Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 12/99 од 09.06.1999. године., наведено према Козар В., *op.cit.*, стр. 11.

<sup>89</sup> Из решења Врховног суда Србије, Прев. 340/02 од 25.12.2002. год. објављеног у билтену „Судска пракса трговинских судова” бр. 1/2003, стр. 105-107, наведено према Врховшек, М., Козар, В., *op.cit.*, стр. 130.

<sup>90</sup> Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 295/94 од 26.10.1994 год., наведено према Врховшек, М., Козар, В., *op.cit.*, стр. 32.

уговор о купопродаји спада у групу уговора о промету робе и услуга за које је чланом 374 ЗОО изричито предвиђен трогодишњи рок застарелости. Мишљења смо, да би требало применити трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО на сва потраживања која произлазе из уговора о промету робе и услуга, без обзира на то да ли та потраживања проистичу из повреде или раскида или евентуално поништења уговора.

Застарелошћу престаје право да се захтева испуњење обавезе из уговора<sup>91</sup> Дужник у случају наступања застарелости, није дужан да изврши уговорну обавезу, тако да поверилац не може раскинути уговор са дужником због неиспуњења уговорне обавезе. Застарелост извршења уговорне обавезе подразумева и застарелост права на раскид уговора. Субјективна права која проистичу из облигационих односа представљају целину. Пасиван став ималаца права према било ком сегменту тог права мора да има исте правне последице. То даље значи да се не могу одвојено посматрати рокови застарелости за испуњење обавезе и рокови застарелости на раскид уговора.<sup>92</sup>

У члану 374 став 2 ЗОО предвиђено је да застаревање тече одвојено за сваку испоруку робе, извршени рад или услугу. Примера ради, код дугорочног пословног односа у коме се за сваку извршену услугу издаје посебан рачун, рок застарелости почиње да тече одвојено, а према испостављеним рачунима од доспелости сваког појединачног потраживања.<sup>93</sup> Дакле, став 2 чл. 374 ЗОО искључиво се односи на случај кад се уговорна престација врши по деловима. Сходно томе, наведени став се не примењује на случај када се исплата врши у облику аконтације и коначног обрачуна.

На међународном плану, од мањег значаја су правила о застарелости садржана у Конвенцији о застарелости потраживања из уговора о међународној продаји робе.<sup>94</sup> Конвенција се примењује само под условом ако стране уговорнице, у време закључења уговора о међународној купопродаји робе, имају пословна седишта у државама уговорницама. Наведеном Конвенцијом предвиђена су два рока застарелости,

---

<sup>91</sup> Када је потраживање тужиоца из уговора о промету робе и услуга застарело, тада се по том основу не може истаћи други захтев будући да застарелошћу престаје право на захтев за испуњење обавезе. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 247/99 од 22.9.1999. године – Судска пракса привредних судова – Билтен бр. 2000 – стр. 120. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>92</sup> Из пресуде Врховног суда Србије, Прев. 92/02 и Пзз. 8/02 од 23.10.2002. године, објављене у билтену „Судска пракса трговинских судова“ бр.1/2003, стр. 107-109, наведено према Врховшек, М., Козар, В., *op.cit.*, стр. 135.

<sup>93</sup> Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4502/2012 од 21.12.2012. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>94</sup> Конвенција о застарелости потраживања из уговора о међународној продаји робе усвојена је 1974. године. Мали број држава је ратификовало ову Конвенцију, и то државе које нису чланице ЕУ. Скупштина СФРЈ ратификовала је Конвенцију 1978. године.

субјективни од четири година и објективни (апсолутни) од десет година.<sup>95</sup> Рок застарелости од четири године почиње да тече од дана доспелости, док свако време застарелости истиче најкасније десет година од дана када је почело да тече. Мањи значај правила садржаних у овој Конвенцији огледа се пре свега у томе што се правила о застарелости садржана у поменутој Конвенцији односе само на одређену врсту потраживања и то потраживања која произлазе из уговора о продаји робе.

### 3.4. Потраживање закупнине

ЗОО у члану 375 предвиђа да потраживање закупнине, било да је одређено да се плаћа повремено, било у једном укупном износу, застарева за три године. Законодавац је стипулисањем наведене законске одредбе уклонио опасност да се закупнина која је уговорена да се плаћа повремено, тумачи као повремено потраживање. Дакле, иако, закупнине по својој правној природи представљају повремено давање, издвојене су из чл. 372 ЗОО и посебно су нормиране у чл. 375 ЗОО, јер је намера нашег законодавца била да се на њих примењује посебан рок застарелости. Такође, на овакво опредељење законодавца приликом регулације питања застарелости закупнине, утицала је чињеница да се уговори о закупу покретних и непокретних ствари свакодневно закључују како између привредних субјеката, тако и између грађана и да је било неопходно обезбедити да се потраживања која проистичу из тих уговора реализују у једном примереном року.

Поједини аутори<sup>96</sup>, оправдано истичу да је законодавац предвиђајући трогодишњи рок застарелости не само за потраживања закупнине која повремено доспевају (у месечним, тромесечним или годишњим роковима), већ и за потраживања закупнине која се плаћају у укупном износу (што може бити уговорено и у роковима дужим од годину дана), допринео да се избегне дилема да ли за ова друга потраживања евентуално важи рок застарелости од десет година. С тим у вези, у теорији је изнето мишљење према коме је сасвим природно да потраживања која настају из истог уговорног односа (овде закупа), застаревају у истом року, без обзира да ли се периодично плаћају или у једном укупном износу за све време трајања закупног односа.<sup>97</sup>

---

<sup>95</sup> Видети: чл. 8 и чл. 23 Конвенције о застарелости потраживања из уговора о међународној продаји робе („Сл. лист СФРЈ”- Међународни уговори бр. 5/78).

<sup>96</sup> Стојановић, Д., – Антић, О., *op.cit.*, стр. 277.

<sup>97</sup> *Ibidem*, стр. 277

У судској пракси, било је дилема да ли се на потраживање закупнине за стан примењује рок застарелости из чл. 373 или чл. 375 ЗОО. Наведену дилему решио је Врховни касациони суд Србије ставом да потраживање закупнине за стан у друштвеној и државној својини застарева у року од три године, а право из кога проистичу ова потраживања не застарева.<sup>98</sup> С тим у вези, у образложењу наведеног става Врховни касациони суд истиче да обавеза туженог за исплату закупнине произлази из уговора о закупу, регулисаном Законом о становању. У случају неплаћања закупнине Закон о становању прописује и санкцију отказа уговора о закупу.<sup>99</sup> Ради се о новчаним давањима са месечном доспелошћу, чија је висина била законски уређена и унапред позната. За ову врсту уговорне обавезе предвиђен је трогодишњи рок застарелости из чл. 375. У овом случају нема места примени члана 373 ЗОО, јер само право да се наплаћује закупнина, утврђено чл.32 Закона о становању, не може да застари. Дакле, из наведеног става можемо закључити да право закуподавца да тражи закупнину не застарева, већ да застаревају износи неисплаћених закупнина. Примера ради, ако купац није уредно плаћао закупнину за стан и дугује одређени износ закуподавцу, закуподавац може поднети тужбу за исплату закупнине. Међутим, уколико купац није редовно плаћао закупнину, као и уколико су испуњени услови за примену правила о застарелости, исти може истаћи приговор застарелости и тиме допринети да суд одбије тужбени захтев закуподавца као неоснован.

За разлику од ранијег Закона о застарелости потраживања који је изричито у чл. 18 предвиђао на које се ствари закуп односи, законодавац је у ЗОО изоставио те наводе и тиме омогућио широку примену члана 375 за сва потраживања закупнине. Дакле, без обзира да ли се у конкретном случају ради о закупу покретних или непокретних ствари, трогодишњи рок застарелости важи за сва потраживања закупнине. Мишљења смо, да би наш законодавац, ипак, требао прецизније одредити на шта се закуп односи (конкретно на покретну или непокретну ствар) и у зависности од тога одредити дужину рока застарелости. С тим у вези, мишљења смо, да би у погледу закупа покретне ствари ваљало одредити краћи једногодишњи рок за застарелост потраживања закупнине. Када је у питању закуп непокретне ствари, мишљења смо, да би ваљало направити разлику између закупа стана и закупа пословне просторије. Код закупа стана, превасходно ради спречавања да се закупцу нагомилају дуговања закупнине за одређени стан, ваљало би одредити рок од једне године за застарелост закупнине. Међутим, када је реч о закупу

---

<sup>98</sup> Пресуда Врховног касационог суда Рев 666/15 од 07.04.2016. год (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>99</sup> Видети: чл. 140 ст. 4 Закона о становању („Сл. Гласник РС” бр. 104/2016).

пословне просторије, мишљења смо, да би ипак требало оставити трогодишњи рок застарелости за потраживање закупнине, с обзиром да су закупци пословних просторија углавном платежно способнији да своја дуговања измире у одређеном року.

### 3.5. Потраживање накнаде штете

Питање застарелости потраживања накнаде штете једно је од најсложенијих питања установе застарелости. С обзиром, на процентуално велики удео предмета накнаде штете у структури парничних предмета, питање застарелости потраживања накнаде штете увек је актуално међу практичарима. Судска пракса је у погледу овог питања веома развијена и бележи мноштво ставова који дају одговор на велики број спорних питања која се јављају у овом домену.

Под појмом штете подразумевамо умањење нечије имовине и спречавање њеног повећања, као и наношење другог физичког или душевног бола и страха.<sup>100</sup> Проузроковањем штете настаје обавеза накнаде штете. Под обавезом накнаде штете подразумева се обавеза да се накнади штета за коју се одговара. У случају постојања штете, ЗОО је предвидео рокове у којима оштећени може принудним путем остварити своје право на накнаду штете. Уколико оштећени у законом предвиђеним роковима не захтева од штетника надокнаду штете, ризикује да услед застарелости, изгуби могућност да своје право оствари принудним путем.

Закон о облигационим односима разликује три врсте застарелости захтева за накнаду штете и то:

1. застарелост потраживања у случају деликтне одговорности за штету која није проузрокована кривичним делом;
2. застарелост потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом и
3. застарелост потраживања накнаде штете настале повредом уговорне обавезе.<sup>101</sup>

Законодавац је у члану 376 ст 1 и ст. 2 ЗОО предвидео да потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од када је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило, а у сваком случају ово потраживање застарева за пет година од када је штета настала. Из наведене законске одредбе произлазе два рока: субјективни од три године и објективни од пет година. Међутим, поред ова два рока, у

<sup>100</sup> Радованов, А., *Облигационо право*, Нови Сад, 2009, стр. 264

<sup>101</sup> Кастратовић, Р., „Застарелост потраживања накнаде штете – спорна питања у судској пракси у вези са штетом проузрокованом кривичним делом”, *Европска ревија*, бр.2/2013, стр. 57.



члану 376 ст. 3 прописан је још један посебан рок за потраживања накнаде штете настале повредом уговорне обавезе.

Почетак субјективног рока, који износи три године, зависи од кумулативног испуњења две чињенице и то: од сазнања оштећеног за штету и за лице које је штету учинило. Дакле, застарелост не може да тече ако нису обе претпоставке испуњене. Овде је битна чињеница када је оштећени заиста дознао, а не када је могао дознати. Када је оштећени сазнао за штету, посебно је сложено питање, када се ради о повредама тела и оштећења здравља. Према схватању домаћих судова, под „сазнањем за штету” подразумева се не само сазнање о постојању штете, већ и сазнање о обиму штете, односно елементима њене висине.<sup>102</sup> Сасвим је оправдано овакво схватање домаћих судова када је реч о штети услед телесне повреде и нарушења здравља. С тим у вези, ваљало би, нагласити да без прецизног познавања дефинитивних основа и висине штете не може се поставити тужбени захтев ни у погледу основа, ни у погледу висине, ни у погледу врсте штете, а што иначе тужба за накнаду штете изискује.<sup>103</sup> Отуда се некада *volens-nolens* оштећеник налази у ситуацији да захтев постави тек знатно доцније од времена сазнања за телесну повреду. С тим у вези, аутор Салма<sup>104</sup> оправдано истиче да због тога не би требало да буде преклудираним уским тумачењем појма сазнања за штету.

Код телесне повреде штета се може манифестовати у разним самосталним видовима: трошкови лечења, изгубљена зарада и други евентуални издаци делимичне или потпуне радне способности, претрпљене телесне или душевне болове. Сви ови видови штете појављују се у различитим временским моментима након штетног

---

<sup>102</sup> Под појмом „оштећени дознао за штету”, подразумева се не само сазнање о постојању штете, већ о елементима њене висине, а када је реч о штети услед телесне повреде и нарушења здравља, оштећени обично није у могућности да одмах сазна у чему се састоји штета, односно какве ће штетне последице оставити штетне радње, а моменат настанка штетне последице временски је одвојен од саме штетне радње, док се под „сазнањем за штету” подразумева не само сазнање да је штета настала, већ и сазнање о њеном учиниоцу, као и обиму и висини настале штете, чија је тежина непозната док се не утврди, те рок застарелости од три године почиње да тече од дана сазнања за ту чињеницу. Тежина оштећења непозната је док се не утврди лекарским налазом, те почетак рока застарелости од три године почиње да тече од дана сазнања за ту чињеницу. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 3243/2010(1) од 30.9.2010. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>103</sup> У немачком праву, ако је услед недопуштене радње настала штета касније, која се није могла предвидети у време подношења тужбе, почетак рока застарелости за ту каснију штету се везује за сазнање за њен настанак. Више о томе у: K. Larenz: *Lehrbuch des Schuldrechts, Band II, Besonderer Teil, Auflage, Verl. C.H.Beck, München, strana 684-687.* нав. према Петровић, З., „Почетак тока застарелости накнаде штете у судској пракси”, *Правни живот, бр. 10/2002*, Београд.

<sup>104</sup> Салма, Ј., *Почетак тока застарелости из деликтних потраживања*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 1-2/1998, стр. 28.

догађаја. Сваки вид нематеријалне штете застарева посебно.<sup>105</sup> Рок застарелости накнаде нематеријалне штете почиње тећи од оног дана када су поједини видови нематеријалне штете добили облик коначног стања. Болест добија облик коначног стања када је по објективним околностима случаја и медицинским стандардима постало извесно да се њене последице даљим лечењем не могу отклонити или када се лечење заврши.<sup>106</sup> У пракси, судови настоје да сазнање за штету ближе одреде за сваки вид штете појединачно. Сходно томе, застарелост потраживања накнаде нематеријалне штете за физичке болове<sup>107</sup> – почиње тећи од престанка болова, за страх<sup>108</sup> од престанка страхова, за душевне болове због умањења животне активности<sup>109</sup> – од завршетка лечења и сазнања за трајно умањење животне активности или погоршања здравственог стања – од дана сазнања за нову тежу последицу.

Закон о раду у члану 164 предвиђа да ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са

---

<sup>105</sup> Штета причињена једном телесном повредом може се појавити и у више облика односно видова, па се застарелост потраживања накнаде процењује у том случају посебно за сваки облик односно вид штете. Тако застарелост захтева за накнаду штете по основу претрпљених душевних болова због умањења животне активности, цени се према моменту када је болест, или више болести које су проузроковале умањење животне активности, попримиле облик коначног стања. При томе, за сваку болест која је довела до умањења животне активности, јасно се мора разграничити колико дуго је трајала акутна фаза, односно када је болест из акутне фазе прешла у хроничну фазу и тиме попримила облик коначног стања и карактеристике хроничита с друге стране, рокови застарелости потраживања за накнаду нематеријалне штете за претрпљене физичке болове и претрпљени страх теку од дана када су физички болови и страх престали. Решење Апелационог суда у Београду, Гж1. 3682/2012 од 16.4.2014 године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>106</sup> Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 13845/2012 од 09.05.2012. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>107</sup> Рок застарелости потраживања накнаде нематеријалне штете за физичке болове почиње да тече од дана када је оштећени престао да их трпи, а околности да ће их убудуће повремено трпети може бити само од утицаја на висину накнаде за душевне болове због умањења животне активности у коју се урачунавају због чињенице да утичу на квалитет живота. Решење Апелационог суда у Београду, Гж 6092/2016 од 26.1.2017. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>108</sup> Рок застарелости за накнаду штете за претрпљени страх почиње да тече од тренутка када је страх престао, независно од тога што је страх произвео трајне последице, као што је послератни стресни синдром, које улазе у домен умањења животне активности, где се рок застарелости за накнаду штете рачуна од тренутка када је умањење добило облик коначног стања, који се по правилу поклапа са завршетком лечења. Пресуда Окружног суда у Ваљеву, Гж. 1070/2005 од 18.8.2005. године (извор: *Paragraf Lex*). Ради процене наступања застарелости потраживања накнаде штете због претрпљеног страха, сазнање за штету се не везује за дан њеног проузроковања већ за околности које се, када је у питању страх као вид штете, односе на трајање и престанак страха. Када је реч о накнади штете за претрпљени страх првостепеном суду се указује да се правична накнада може досудити за страх који је био интензивног и дужег трајања, а ако је интензиван страх кратко трајао накнада се може досудити ако је због таквог страха у дужем временском периоду нарушена психичка равнотежа оштећеног, при чему се разликује примарни страх као одређени душевни стрес или шок у којем се повређени налази због штетног догађаја и секундарни страх као каснија основана забринутост због могућих смртних односно тешких последица повреде. Решење окружног суда у Ваљеву, Гж. 259/2005 од 17.2.2005. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>109</sup> Застарелост потраживања накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због умањења животне способности се не рачуна од дана штетне радње и настанка штете, већ од дана када је болест добила коначни облик и дефинитивно стање. Решење Апелационог суда у Београду Гж 4095/2014 од 09.09.2014. године. (извор: *Paragraf Lex*)

законом и општим актом. Послодавац одговара за штету коју запослени претрпи на раду или у вези са радом по општим начелима одговорности за штету која су садржана у Закону о облигационим односима. Запослени може претрпети штету на раду или у вези са радом у виду повреде на раду, незаконитог престанка радног односа, као и због немогућности остваривања неког свог права из радног односа. Данас, развој технике и технологије отишо је толико далеко, да је појам опасне ствари и опасне делатности знатно проширен. Наиме, постоје многе привредне делатности у којима је рад скопчан са опасношћу и у којима свакодневно постоји могућност да дође до повреде запосленог. Најчешће, штета коју запослени претрпи на раду настаје услед повређивања, до кога иначе може доћи како због непредузимања одговарајућих заштитних мера на раду, тако и услед саме употребе машина и уређаја који представљају опасне ствари. У случају када штета проузрокована на раду проистиче из једног штетног догађаја, лако се може утврдити почетак рока застарелости. Међутим, проблем постоји у случају када штета континуирано траје. С тим у вези, намеће се питање: да ли право на накнаду штете може застарети у случају када радња којом се проузрокује штета постоји и даље? Када штета настаје радњом која не престаје, право на накнаду овако настале штете не може застарети. Захтев за накнаду појединих видова штете, међутим, може застарети. Ако повређени због потпуне или делимичне неспособности за рад губи зараду, накнада за овај вид штете може бити делимично застарела пошто се она исплаћује у облику новчане ренте.<sup>110</sup> Накнада штете за умањену животну активност запосленог, као вид нематеријалне штете, досуђује се у паушалном износу, али за утврђени обим штете. Треба, ипак, нагласити да то не значи, да ако је штета једном досуђена или застарела, да се не може по истом основу досудити накнада за новонасталу штету ако за то постоје услови.<sup>111</sup> Поред повређивања на раду, запослени може претрпети штету због незаконитог престанка радног односа. У случају незаконитог престанка радног односа, запослени има право на накнаду штете за изосталу зараду због тога што је незаконитом одлуком о престанку радног односа био

---

<sup>110</sup> Када се штета састоји у губитку зараде, као непосредне последице губитка или умањења оштећеникове радне способности опште је правило да застарелост захтева за накнаду сваког појединог и конкретног износа изгубљене зараде почиње тећи од дана када би оштећени по нормалном и редовном току ствари ту и такву зараду остварио у одсуству проузроковане му телесне повреде и оштећења здравља. Више о томе у: З. Гичић, *Застарелост захтева за накнаду материјалне штете проузроковане повредом тела и оштећењем здравља*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 2/1998, стр. 17.

<sup>111</sup> О. Јанковић, *Застарелост потраживања накнаде штете за умањену животну активност*, Правни живот, бр. 1/1981, стр. 98. „Уколико тужила услед погоршања здравственог стања чији је узрок описана повреда претрпи нову штету моћи ће да новим захтевом затражи накнаду новонастале штете”- из Пресуде Врховног суда Србије, Рев. 757/01 од 31.01.2002. год., наведено према Радованов А., Петровић З., *Накнада штете*, Зборник судске праксе, Нови Сад, 2009, стр. 403.

спречен да ради и остварује зараду.<sup>112</sup> Почетак застарелости потраживања накнаде штете због незаконитог престанка радног односа рачуна се од правоснажности пресуде којом је поништен основ престанка радног односа.<sup>113</sup> Запослени може претрпети штету и због немогућности остваривања неког свог права из радног односа. Примера ради, уколико послодавац онемогући запосленог да оствари своје право на годишњи одмор, запослени има право на накнаду штете због неискоришћеног одмора. Ваљало би, нагласити да се у погледу свих наведених потраживања запосленог за накнаду штете примењује трогодишњи рок застарелости из чл. 376 ст. 1 ЗОО.

У пракси дешава се да пензионери претрпе штету због мањег износа исплаћене пензије. Пред судовима, широм Србије постоји велики број предмета који се тичу надокнаде штете пензионерима због мање исплаћених пензија. Тренутак сазнања за штету<sup>114</sup> која је учињена исплатом мањег износа пензије је дан исплате прве пензије која није увећана, те од тог тренутка почиње тећи субјективни рок застарелости потраживања накнаде наведене штете.

Друга битна чињеница која је неопходна за почетак тока субјективног рока јесте оштећениково сазнање за штетника. Наведено сазнање оштећеног за штетника процењује се према времену када су оштећеној особи били доступни подаци о штетнику. Под сазнањем ко је учинилац штете подразумева се и лице које одговара уместо учиниоца (родитељи, старалац, васпитна установа и сл.). Смисао је, наиме, тог услова<sup>115</sup> почетка застарелости у томе да се оштећеном не може приписати неактивност у погледу заштите свог права док не дозна за лице према коме је овлашћен да предузима одговарајуће радње, а то некада није сам учинилац већ може бити и неко други или само тај други.

Када је у питању материјална штета ситуација је другачија. У случају постојања материјалне штете, рок застарелости почиње тећи од сазнања о постојању материјалне

---

<sup>112</sup> Радник коме је незаконито престао радни однос нема право на зараду, али има право на накнаду штете за изосталу зараду. Пресуда Врховног суда Србије Рев.3343/95 од 23.08.1995. год., наведено према Радованов А., Петровић З., *ор.цит.*, стр. 56.

<sup>113</sup> Правни основ потраживања на име неисплаћених зарада због незаконитог престанка радног односа је накнада штете због чега се рок застарелости из члана 376. Закона о облигационим односима рачуна од правоснажности пресуде, којом је поништена одлука о престанку радног односа. Решење Привредног апелационог суда, Пж. 5098/2013 од 2.10.2013. године – Судска пракса привредних судова – Билтен бр. 4/2013. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>114</sup> Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 752/2015 од 25.2.2015. године. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>115</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *ор.цит.*, стр. 1138. У случају одговорности за штету по принципу претпостављене одговорности за штету за другог, застарелост потраживања накнаде штете почиње од дана сазнања за лице које је за штету одговорно, а не од сазнања за фактичког учиниоца штете. Правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије утврђено на седници од 10.02.2004. год. (извор: *ParagrafLex*)

штете. Оно што посебно можемо истаћи, јесте да је много лакше утврдити обим штете код оштећења ствари, него код повреде тела и оштећења здравља. Обим и висина материјалне штете утврђују се у судском поступку путем вештачења. Након спроведеног вештачења, оштећени је у могућности да без одлагања, прецизира свој тужбени захтев у погледу висине, односно да одреди вредност спора у тужби. При чему је, одређивање вредности спора од посебног значаја приликом одмеравања висине парничних трошкова, као и приликом плаћања судских такси.

Законодавац је у циљу што боље заштите права оштећеног лица, у ст. 2 чл. 376 ЗОО предвидео и објективан рок за застарелост потраживања накнаде штете из деликта. Објективни рок примењује се само ако субјективни рок застарелости истог потраживања истиче након протеча објективног рока. Почетак објективног рока, који износи пет година, повезан је са настанком штете, дакле објективном чињеницом. С тим у вези, истичемо да без обзира кад је штетна радња извршена, почетак објективног рока везује се за тренутак настанка штете, који је уједно и тренутак доспелости обавезе накнаде штете (чл. 186 ЗОО).<sup>116</sup> Сходно томе, овај рок почиње да тече без обзира на сазнање оштећеника за штету и учиниоца. Док код субјективног рока не долази у обзир правило из чл. 361 ст 1, по коме застаревање почиње тећи првог дана после дана када је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе (јер је за овај случај у првом ставу овог члана другачије прописано), дотле се за објективан рок то правило примењује, па застаревање почиње тећи сутрадан после настанка штете.<sup>117</sup> С обзиром, да потраживање накнаде штете застарева у сваком случају у овом петогодишњем року, овај рок има карактер апсолутног рока. Истеком објективног (апсолутног) рока наступа потпуна застарелост. Утисак је да је наш законодавац, прописивањем објективног рока застарелости од пет година, одредио примеран временски оквир за заштиту права оштећеног лица и тиме оставио довољно дуг период да оштећени истакне захтев за накнаду штете.

Тренутак настанка штете често није лако утврдити, нарочито када се штета испољава у једном дужем периоду. Наиме, у том случају сматра се да је штета настала када су штетне последице достигле свој коначни облик и обим.<sup>118</sup> У члану 203 ЗОО

---

<sup>116</sup> Објективни рок застарелости потраживања накнаде штете почиње тећи од настанка штете. То време не мора се поклапати са временом причињене штетне радње, односно штетног догађаја. (Пресуда Врховног суда Србије Рев. 1025/01 од 14.11.2001. год. Извор: *Билтен судске праксе Врховног суда*, бр. 2/2003, стр. 47)

<sup>117</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *op.cit.*, стр. 1138.

<sup>118</sup> Објективни рок застарелости за потраживање накнаде штете због наружености почиње тећи када је постало извесно да је измена изгледа дефинитивна. Повремени болови које оштећени након тога трпи у

предвиђено је да суд може на захтев оштећеног досудити накнаду и за будућу нематеријалну штету, ако је по редовном току извесно да ће и она трајати у будућности. У таквим случајевима објективни рок застарелости тече од настанка првих штетних последица штетникове радње и односи се на укупну нематеријалну штету за коју је по редовном току ствари у часу пресуђења било извесно да ће трајати у будућности. Ако се, пак, није могло са извесношћу предвидети да ће као последица раније штетникове радње у будућности наступити још нека штета, онда рок застарелости за такву, непредвидљиву, будућу штету тече од њеног настанка, то јест када се она испољи.<sup>119</sup>

У ст. 3 чл. 376 одређена је посебна застарелост за штету која је настала повредом уговорне обавезе. Стипулисањем наведене законске одредбе, законодавац је одредио да потраживање накнаде штете настале повредом уговорне обавезе застарева за време одређено за застарелост те обавезе. До повреде уговорне обавезе може доћи када једна уговорна страна није испунила своју обавезу на одређени начин у уговореном или законом одређеном времену, или ако је поступила супротно својој обавези нечињења. Дакле, овде застарелост почиње да тече након што је једна уговорна страна поступила противно својој уговорној обавези и када је оштећени дознао за штету. Сматрамо да је оправдано, да уговорне стране у случају повреде уговорне обавезе, своје право на накнаду штете остварују у роковима одређеним за одређену врсту уговора. Рокови за застаревање уговорне обавезе чијом је повредом настала штета могу бити краћи од три године или дужи и износити десет година, колико иначе износи општи рок. На пример, ако је штета настала повредом обавезе из уговора о промету роба и услуга, потраживање накнаде штете по том основу застарева за три године. Најдужи, десетогодишњи рок застарелости примењује се код потраживања накнаде штете из уговору о зајму.<sup>120</sup> Сматрамо, да не постоји никакво оправдање да се код застарелости потраживања накнаде штете из уговора о зајму примењује десетогодишњи рок

---

одређеним околностима (приликом напора, промене времена или спонтано) не може продужити рокове застарелости. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 13845/2010(2) од 09.05.2012. године. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>119</sup> Караникић Мирић, М., *op.cit.*, стр. 184.

<sup>120</sup> Грађанска законодавства су одређивала релативно дуг рок за застарелост потраживања из уговора. Ово се нарочито односи на застарелост потраживања из уговора о зајму. То је и разумљиво када се имају у виду дужничко-поверилачки односи, у којима су носиоци поверилачких односа биле економски значајне групације чије интересе је класни јавни поредак максимално штитио, с једне стране, и дужници, дакле економски зависне групације, које су биле принуђене на прихватање крајње неповољних аранжмана, с друге стране. Јасно је да је владајућа класа имала мотива да штити интересе својих представника, између осталог, и веома дугим роковима застарелости потраживања. Више о томе у: Крклуш, И., „Уговор о зајму и застарелост”, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, бр.10/1977, стр. 20.

застарелости. Мишљења смо, да би требало овај рок скратити и ускладити са потребама савременог друштва.

### 3.6. Потраживање накнаде штете проузроковане кривичним делом

Према општем правилу потраживање накнаде штете застарева за три године од када је оштећник сазнао за штету и учиниоца, а у сваком случају за пет година од настанка штете. Од наведеног правила се одступа када је штета проузрокована кривичним делом. Законодавац је у ст. 1 чл. 377 ЗОО прописао да када је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева када истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења. Дакле, у овом случају застарелост се рачуна према застарелости за кривично гоњење. Треба, ипак, нагласити да за најтежа кривична дела данашњице, а то су кривична дела против човечности<sup>121</sup>, застарелост кривичног гоњења и кажњавање њихових учиниоца не може уопште да наступи. Сходно томе, не застаревају ни захтеви за накнаду штете проузроковане тим кривичним делима.

Посебним правилом из чл. 377 ЗОО установљен је један дужи, привилеговани рок чија је основна сврха пружање јаче заштите оштећенику коме је штета проузрокована кривичним делом. Да би се применио привилеговани рок застарелости неопходно је да кумулативно буду испуњена два услова. Први услов је да је штета проузрокована кривичним делом, а други да је рок застарелости кривичног гоњења за то дело дужи од рока застарелости потраживања накнаде штете.<sup>122</sup> Ако је за штету проузроковану кривичним делом прописан за гоњење краћи рок застарелости од рока застарелости од три године за потраживање накнаде штете према чл. 376 ЗОО, досадашња судска пракса изградила је став да „рок застарелости потраживања не може бити краћи од три године ни онда када се ради о потраживању по основу накнаде штете проузроковане кривичним делом за коју је прописана застарелост гоњења у трајању од

---

<sup>121</sup> Кривично гоњење и извршење казне не застарева за геноцид, злочин против човечности, ратни злочин против цивилног становништва, ратни злочин против рањеника и болесника, ратни злочин против ратних заробљеника, као ни за кривична дела за која по ратификованим међународним уговорима застарелост не може да наступи. Видети чл. 180. Кривичног законика („Сл. Гласник РС” бр.85/2005, 88/2005- испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016. У даљем тексту: КЗ)

<sup>122</sup> Караниковић Мирић, М., *op. cit.*, стр. 190.

две године“.<sup>123</sup> Према томе, рок застарелости потраживања накнаде штете не може се скраћивати уколико је време одређено за застарелост кривичног гоњења краће од временског периода у којем застарева право на накнаду штете.

Застарелост кривичног гоњења почиње од дана када је кривично дело извршено. Уколико последица кривичног дела наступи касније, застарелост кривичног гоњења почиње од дана када је последица наступила.<sup>124</sup> Можемо приметити да у кривичном праву рок застарелости гоњења почиње да тече од тренутка извршења кривичног дела, а не од дана настанка штете као што је то случај у грађанском праву. Разматрајући законске одредбе о накнади штете, долазимо до закључка да законодавац у чл. 376 ЗОО стипулише почетак рока застарелости, док у чл. 377 ЗОО говори само о истеку рока застарелости. С обзиром, да се у оба случаја ради о накнади штете и да је други случај дат у корист оштећеника, поједини аутори<sup>125</sup> сматрају да се и у овом случају рок за застарелост рачуна од настанка штете, а не од извршења кривичног дела.

У правној теорији и судској пракси било је спорно питање на кога се привилеговани рок застарелости из чл. 377 примењује, односно да ли наведени рок застарелости потраживања накнаде штете која је причињена кривичним делом важи само када је захтев за накнаду штете управљен према штетнику или и онда када је тај захтев управљен према лицу које за штетника одговара. Поводом наведеног спорног питања у правној теорији заузета су различита становишта. Тако, по мишљењу проф. Благојевића и проф. Круља, ову дилему је разрешио Закон о облигационим односима, јер је у чл. 377 ст. 1 увео појам „одговорног лица“<sup>126</sup> под којим се подразумева како учинилац кривичног дела тако и лице које одговара за штету која је учињена кривичним делом мада сам није учинилац дела.<sup>127</sup> Међутим, по мишљењу др Бориса Визнера, пропис члана 377 ЗОО може се примењивати само према учиниоцу кривичног дела, а не и према трећем лицу које иначе одговара за штету уместо фактичког учиниоца кривичног дела, јер се на треће лице може применити само пропис члана 376

---

<sup>123</sup> Пресуда Врховног суда СР Црне Горе, Гж 112/56, наведено према Стојановић Д., – Антић, О., *op. cit.*, стр. 278.

<sup>124</sup> Видети: ст. 1 чл. 104 КЗ РС

<sup>125</sup> И када је штета причињена кривичним делом, застаревање права на накнаду штете не може почети пре него што је штета настала, а рок застарелости почиње да тече према правилу из чл. 376 ЗОО. Више о томе у: Станковић, Ф., *op. cit.*, стр. 82.

<sup>126</sup> „ Кад је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења“, ст. 1 чл. 20 ЗЗП. Можемо приметити да у ЗЗП нису садржане речи „према одговорном лицу“, управо се по тим речима чл. 377 ЗОО разликује од чл. 20 некадашњег ЗЗП.

<sup>127</sup> Марјановић, Д., *Актуелни проблеми око примене рокова застарелости потраживања накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе-принудне мобилизације избеглих лица*, Билтен судске праксе Врховног суда Србије, бр.3/2003, стр. 160.



ЗОО.<sup>128</sup> Такође, и у судској пракси постоје подељена мишљења. Постоје они који сматрају да се привилеговани рок застарелости односи само на потраживање накнаде штете од учиниоца кривичног дела,<sup>129</sup> док други сматрају да се привилеговани рок примењује не само према учиниоцу кривичног дела, већ према сваком одговорном лицу.<sup>130</sup> Одредба ст. 1 чл. 377 ЗОО требало је да реши ово спорно питање и отклони дилеме. Поједини аутори<sup>131</sup> истичу да је основни проблем код примене члана 377 ЗОО лежи у недовољној дефинисаности „појма одговорног лица“ и дилеме да ли се одговорним лицем сматрају и нпр. родитељи за штету коју проузрокује другом њихово дете до навршене седме године (чл. 165 ст. 1 ЗОО), будући да се овде ради о објективној одговорности за другог, без обзира на кривицу, затим предузеће, односно послодавац за штету коју проузрокује радник на раду или у вези са радом (чл. 170 и 171 ЗОО) као и ималац опасне ствари односно лице које се бави опасном делатношћу (чл. 173 и 174 ЗОО) за штету која потиче од те ствари односно делатности. С тим у вези, сматрамо да би требало у самој законској одредби прецизирати на јасан и недвосмислен начин на кога се појам „одговорно лице“ из чл. 377 ЗОО тачно односи и тиме уклонити постојеће дилеме. Поред тога, мишљења смо, да би требало усвојити она теоријска решења и судске ставове према којима се привилеговани рок примењује не само према учиниоцу кривичног дела, већ према сваком одговорном лицу.

Привилеговани рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом примењује се само када се накнада захтева од лица које је одговорно за штету и када је у кривичном поступку утврђено постојање кривичног дела којим је штета причињена. Као спорно питање у пракси домаћих судова, намеће се и питање: шта се дешава ако кривични поступак није вођен или је обустављен, може ли парнични суд да одлучује о постојању кривичног дела као о предходном питању? У погледу овог питања постоје различита схватања. У судској пракси заузет је став да се застарелост

---

<sup>128</sup> *Ибидем*, стр. 160.

<sup>129</sup> Тако је Врховни суд Србије 2006. године сматрао да „рокови застарелости потраживања накнаде штете из чл. 377 ЗОО теку само према учиниоцу кривичног дела којим је штета проузрокована, а не према држави односно правном лицу које за штету одговара уместо њега по одредбама члана 172 ЗОО“. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1354/06 од 6.9.2006. године. Исто тако и: „Застарни рок из чл. 377 тече само у односу на штетника који за штету одговара по основу кривице, а у случају одговорности за другог застарни рок може се рачунати само према општем пропису из чл. 376 ЗОО“. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 1990/09 од 17.9.2009. године, наведено према Караникић Мирић, М., *op.cit.*, стр. 190.

<sup>130</sup> Дужи рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом из члана 377 Закона о облигационим односима, примњује се не само према учиниоцу кривичног дела, већ и према сваком одговорном лицу. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 5074/2013 од 31.07.2014. године. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>131</sup> Кнежевић, В., *Привилеговани рок застарелости потраживања накнаде штете (члан 377 ЗОО)*, Билтен Врховног Касационог суда, бр.3/2011, Београд, стр. 349.

потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом, пресуђује по одредбама члана 377 ЗОО само у случајевима када је правоснажном осуђујућом пресудом кривичног суда утврђено постојање кривичног дела и одговорност лица, јер парнични суд у принципу није овлашћен да утврђује да ли је штета проузрокована кривичним делом и да ли је лице које је штету проузроковало одговорно за извршење тог дела, па ни ради оцене застарелости потраживања у духу одредаба члана 377 ЗОО.<sup>132</sup> У парничном поступку може се изузетно, утврдити постојање кривичног дела из којег је штета настала само ако је кривични поступак обустављен или се кривични поступак није могао покренути због тога што је окривљени умро или је душевно оболео или је дело помиловано или амнестирано.<sup>133</sup> Дакле, ако су постојале процесне сметње због којих је било апсолутно немогуће да се против учиниоца кривичног дела поступак покрене или оконча, парнични суд је у таквим случајевима овлашћен (ради оцене застарелости потраживања) сам испитати да ли је штета проузрокована таквом радњом која у себи садржи елементе кривичног дела.<sup>134</sup> Притом, ваљало би нагласити да деловање парничног суда<sup>135</sup> није усмерено на утврђивање кривичне одговорности која се утврђује само у кривичном поступку, већ да би сагласно начелу пружања јаче заштите праву оштећеног на накнаду штете проузроковане кривичним делом применио посебна правила о застарелости захтева за накнаду штете из чл. 377 ЗОО. Имајући у виду сврху прописивања привилегованог рока, мишљења смо, да би требало дати овлашћење парничном суду да као предходно питање утврди да ли је штета проузрокована таквом радњом која у себи садржи елементе кривичног дела.

---

<sup>132</sup> Филиповић, А., „Застарелост захтева за накнаду штете проузроковане кривичним делом”, *Избор судске праксе*, Београд, 1998, стр. 67.

<sup>133</sup> У теорији има и супротних ставова. Тако, аутор В. Кнежевић сматра да ако кривични поступак није вођен или је окончан обуставом, одбијањем оптужбе или ослобађањем од оптужбе, парнични суд није овлашћен да утврђује постојање кривичног дела те нема места примени члана 377 ЗОО у односу на било које лице, одговорно за штету по било ком основу. Више о томе у: В. Кнежевић, *op.cit.*, стр. 374.

<sup>134</sup> Филиповић, А., *op.cit.*, стр. 67.

<sup>135</sup> „Неосновани су наводи да су нижестепени судови погрешили што су застарелост потраживања накнаде штете оценили са становишта члана 377 ЗОО. Према одредбама тог члана, када је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење постоји дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете застарева када истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења. Ова правила важе и када је кривични поступак обустављен због застарелости кривичног гоњења. Застарелост кривичног гоњења не значи непостојање кривичног дела. У том случају парнични суд може да процени да ли у одређеној радњи има обележја кривичног дела, али не ради утврђивања кривичне одговорности (то се може само у кривичном поступку), већ да би применио посебна правила о застарелости захтева за накнаду штете из члана 377 ЗОО“. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2331/96 од 03.07.1996. године, Билтен судске праксе Врховног суда Србије 4/96, 27, наведено према Караникић Мирић, М., *op.cit.*, стр. 186.

У одређеним случајевима може доћи до примене рокова из члана 376 ЗОО, чак и када је штета проузрокована кривичним делом.<sup>136</sup> Ако је окривљени од кога се тражи накнада штете проузроковане кривичним делом правоснажном пресудом ослобођен од оптужбе у кривичној ствари, захтев за накнаду штете не застарева у дужем року предвиђеном за застарелост гоњења кривичног дела, већ у року од три године од када је оштећени сазнао за штету и за лице које је штету учинило, сходно члану 376 ст. 1 ЗОО.<sup>137</sup>

У ст. 2 и ст. 3 члана 377 ЗОО прописано је да прекид и застој застаревања кривичног гоњења повлачи за собом прекид и застој застаревања захтева за накнаду штете. Застаревање се прекида сваком радњом надлежног државног органа, која се предузима ради гоњења учиниоца кривичног дела, као и када учинилац у време док тече рок застарелости учини исто тако тешко или теже кривично дело. Застаревање не тече за време за које се по закону гоњење не може отпочети или продужити.<sup>138</sup> Када је рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом прекинут покретањем кривичног поступка, исти почиње поново да тече од дана правоснажности осуђујуће пресуде.<sup>139</sup> Прекид застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом наступа и у случају када оштећени у кривичном поступку поднесе предлог за остваривање имовинско-правног захтева.<sup>140</sup> Одлуком кривичног суда, оштећени може бити упућен у парницу ради остваривања свог имовинско-правног захтева. У том случају узима се да је застарелост потраживања условно прекинута, ако се захтев за остваривање тог потраживања поднесе надлежном парничном суду у року од три месеца по правоснажности одлуке кривичног суда.<sup>141</sup> Ваљало би нагласити, да чак и када је оштећени овлашћен да имовинскоправни захтев остварује у парници, може тај исти захтев да истакне у кривичном поступку, најкасније до завршетка главног претреса пред првостепеним судом и то под условом да се на тај начин не одуговлачи кривични поступак.

---

<sup>136</sup> Перовић, С., *op. cit.*, стр. 787.

<sup>137</sup> *Ibidem*, стр. 787.

<sup>138</sup> Видети: чл. 104 КЗ РС.

<sup>139</sup> Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2604/2010 од 06.10.2010. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>140</sup> Имовинско-правни захтев може подразумевати захтев за накнаду штете, повраћај ствари или поништење кавквог правног посла.

<sup>141</sup> „Ако је у кривичном поступку донета одбијајућа пресуда, као и ако је донета ослобађајућа пресуда, а оштећени упућен да свој имовинскоправни захтев остварује у парници, сматра се да је истицањем одштетног захтева у кривичном поступку прекинут рок застарелости потраживања накнаде штете, под условом да се тужба редовном суду поднесе у року од три месеца од правоснажности одлуке кривичног суда“. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1623/04 од 03.06.2004. године. наведено према Караникић Мирић, М., *op. cit.*, стр. 195.

### 3.7. Једногодишњи рок застарелости

Законодавац је у члану 378 ЗОО стипулисао најкраћи посебни рок застарелости од једне године за тачно одређена потраживања. Основни циљ увођења тако кратког рока је спречавање нагомилавања рачуна, избегавање тешкоћа доказивања уплате и подстицај повериоца да благовремено захтевају наплату. Дакле, овај кратак рок треба да утиче на повериоце да воде рачуна о томе да своја потраживања остварују на време. Једногодишњи рок застарелости предвиђен је за:

1) потраживање накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за динамичарске услуге и за одржавање чистоће, кад је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства (чл. 378 ст. 1 тачка 1);

2) за потраживање радио-станице и радио телевизијске станице за употребу радио-пријемника и телевизијског пријемника (чл. 378 ст. 1 тачка 2);

3) потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима (чл. 378 ст. 1 тачка 3);

4) потраживања претплате на повремене публикације, рачунајући од истека времена за које је публикација наручена (чл. 378 ст. 1 тачка 4).

Наведене законске одредбе превасходно су усмерене на комуналне и друге сродне услуге које се континуирано пружају од стране одређених предузећа домаћинствима и другим корисницима. С обзиром, да потраживања из ових права доспевају у кратким временским размацима (од једног, три или шест месеци), ове услуге плаћају се месечно или у краћим роковима. Оно што посебно можемо истаћи јесте да застарелост тече одвојено за свако потраживање и не прекида се нити ако су испоруке или услуге продужене, нити ако неко касније потраживање буде исплаћено<sup>142</sup>.

Када се ради о потраживањима накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за димничарске услуге, одржавање чистоће, законом је јасно прецизирано у ст. 1 чл. 378 ЗОО, да се ради услугама извршеним за потребе домаћинства. Дакле, ове исте комуналне услуге извршене правним лицима не застаревају у року од једне године, већ у року од три године у којем застаревају међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга из члана 374 ЗОО.<sup>143</sup> Код

<sup>142</sup> Видети: чл. 378 ст. 2 ЗОО.

<sup>143</sup> Рок застарелости потраживања за испоручену електричну енергију правним лицима, на основу члана 374. Закона о облигационим односима је три године. Пресуда Привредног апелационог суда Пж.

застарелости накнаде за комуналне услуге пружене предузетнику, примењује се општи десетогодишњи рок застарелости.<sup>144</sup> Такође, потраживања топлане за неплаћену топлотну енергију пословном простору застаревају у општем застарном десетогодишњем року.<sup>145</sup> Ваљало би, напоменти да се у пракси у различитим ситуацијама у погледу потраживања накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију одступа од једногодишњег рока застарелости. Тако, потраживања испоручиоца електричне енергије по основу накнадно исправљеног обрачуна застарева у року од три године од дана када је откривена грешка у обрачуну утрошене електричне енергије.<sup>146</sup> Потраживање повериоца – испоручиоца електричне енергије по основу накнаде за неовлашћено коришћену струју застарева у општем року застарелости од 10 година.<sup>147</sup>

У року од годину дана застаревају потраживања претплате за употребу радио и телевизијског пријемника, како према домаћинствима тако и према правним лицима. Дакле, потраживања радио станице, радио ТВ- станице за употребу радио пријемника и

---

1131/2013 од 13.02.2013. године. (извор: *Paragraf Lex*) Тако и: „Плаћање цене испоручене топлотне енергије од стране јавног предузећа – електране, привредном субјекту не застарева у року од једне године (чл.378.300) већ у року од 3 године (чл. 374. 300) јер се краћи рок застарелости примењује само за топлотну енергију испоручену домаћинствима“. Пресуда Вишег привредног суда, Пж. 8329/96 од 15.11.1996. године – Судска пракса привредних судова – Билтен бр. 1997- стр. 62. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>144</sup> „Накнада за комуналне услуге није повремено давање које застарева у року од три године, већ потраживање чија се висина периодично обрачунава, па се примењује општи десетогодишњи рок застарелости. У конкретном случају тужени предузетник који обавља привредну делатност ради стицања добити, а са тужиоцем се не налази у уговорном односу по основу промета роба и услуга, те из тих разлога нема места примени трогодишњег рока застарелости из чл. 374. Закона о облигационим односима“. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4142/2014 од 21.01.2016. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>145</sup> „Према стању у списима, тужилац топлана из Н.С. поднео је предлог за извршење по основу веродостојне исправе против туженог физичког лица и тражио трошкове неплаћене топлотне енергије испоручене за пословни простор туженог физичког лица, а како је током поступка истакнут приговор застарелости овог потраживања Виши суд у П. је нашао да потраживање тужилаца није застарело, односно да оваква потраживања застаревају у општем застарном року од 10 година. Ово зато што је краћи једногодишњи рок застарелости предвиђен само за комуналне услуге извршене за потребе домаћинства члан 378. Закона о облигационим односима, а овде се ради о услузи извршеној у пословном простору. Пошто су странке правно и физичко лице, то нема услова ни за примену члана 374. Закона о облигационим односима који предвиђа трогодишњи рок застарелости“. Пресуда Вишег суда у Пожаревцу, 1 Гж. 1127/2013 (2009) од 22.1.2014. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>146</sup> „Правилно је становиште првостепеног суда да се у конкретној ситуацији не може радити о стицању без основа, јер су парничне странке неспорно биле у међусобном пословном односу по основу испоруке електричне енергије, а чињеница да искључивим пропустима тужиоца туженом није обрачуната укупно испоручена електрична енергија може дати само право тужиоцу да тражи плаћање, у складу са одредбама 54. Уредбе о условима испоруке електричне енергије, којим је предвиђено у ситуацијама када се утврди да је обрачунска константа уређаја била погрешно утврђена, може извршити накнадни обрачун у исправној константи од дана кад је обрачун вршен погрешном константом. Тужилац има право да, по откривању наведене чињенице, изврши додатни обрачун, односно исправку раније датих обрачуна, и то по ценама које су важиле на дан откривања грешке, а најдуже за период застарелости наведеног потраживања“. Решење Привредног апелационог суда Пж. 13118/2010 од 25.08.2011. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>147</sup> Пресуда Вишег суда у Панчеву, Гж. 2395/2010 од 25. 01. 2011. године. (извор: *Paragraf Lex*)

телевизијског пријемника између правних лица застаревају за годину дана, у коју врсту потраживања спада и претплата ТВ пријемника и у том случају нема места тумачењу закона у смислу изузетка у погледу својства дужника, да једногодишњи рок застарелости важи само ако је испорука, односно услуга, извршена за потребе домаћинства, јер закон таксативно набраја врсте потраживања на које се овај изузетак односи.<sup>148</sup> У пракси све чешће физичким лицима због РТВ претплате стижу опомене пред подношења тужбе за период од пре неколико година. С обзиром, да овде важи једногодишњи рок застарелости, дужници нису у обавези да плате овакав дуг, они могу да истакну приговор застарелости.<sup>149</sup> Такође, рачуни којима су фактурисане телекомуникационе услуге (рачуни за фиксни и мобилни телефон и др.) застаревају у року од годину дана, без обзира да ли је реч о кориснику физичком или правном лицу, с обзиром да су то потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима.<sup>150</sup> И на крају, у року од једне године застаревају потраживања претплате на повремене публикације (на пример за дневне, недељне, петнаестодневне, месечне, шестомесечне публикације које редовно излазе), рачунајући од истека времена за које је публикација наручена.

Данас, у савременом друштву поред таксативно наведених комуналних делатности у Закону о облигационим односима на које се примењује једногодишњи рок застарелости из чл. 378 ЗОО, постоје и друге комуналне делатности у погледу којих није одређен рок застарелости потраживања за комуналне услуге. У нашем праву појам и врсте комуналних делатности одређене су Законом о комуналним делатностима.<sup>151</sup> Наведеним законом, међутим, није регулисан рок застарелости за све у закону

---

<sup>148</sup> Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 482/2012 од 20.04.2012. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>149</sup> „Одредбом члана 378 ст. 1 тачка 2 ЗОО једногодишњи рок застарелости прописан је за потраживања радио станице, радио ТВ станице за употребу радио пријемника коју тужилац потражује тужбом. Правилан је закључак првостепеног суда да је, из тог разлога, неоснован навод тужиоца да се ради о повременим потраживањима, те да треба применити рок застарелости од три године. Из наведених разлога неоснован је жалбени навод тужиоца да је обавеза плаћања РТВ претплате утврђена Законом о радиофузији, те члан 378. ЗОО не односи се само на потраживања по основу вршења комуналних услуга, како тужилац у жалби неосновано наводи, већ су таксативно набројане врсте потраживања, те се, поред осталих, у тачки 2. јасно наводи и претплата ТВ пријемника, што је основ подношења тужбе у конкретном случају”. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 482/2012 од 20.04.2012. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>150</sup> Потраживања између правних лица настала по основу телефонских и телеграфских услуга застаревају за једну годину. Првостепени суд одлучујући о приговору застарелости потраживања, на правилно утврђено чињенично стање, погрешно применио материјално право, позивајући се на члан 374 Закона о облигационим односима којим је прописан трогодишњи рок застарелости за потраживања између правних лица, уместо на члан 378 став 1 тачка 3 ЗОО, којим је прописано да потраживања настала по основу телефонске услуге застаревају за једну годину. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 5226/2012 од 06.11.2013. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>151</sup> Видети: чл. 2 Закона о комуналним делатностима (“Сл. Гласник РС”, бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018).

таксативно наведене комуналне услуге. Дакле, постоји пропуст законодавца што у самом закону није предвидео и рок застарелости потраживања повериоца према дужнику за извршену, тј. пружену комуналну услугу, јер је чињеница да Закон о облигационим односима у време доношења није познавао многе данас постојеће комуналне делатности.<sup>152</sup> Примера ради, за услуге Паркинг сервиса које спадају у групу комуналних услуга и које се често користе од стране грађана, Законом о комуналним делатностима није предвиђен рок застарелости накнаде потраживања Паркинг сервиса. У погледу наведене комуналне услуге у пракси домаћих судова постојала је дилема у ком року застаревају потраживања дуга код наплате доплатних карата за паркирање прописаних општинским или градским одлукама. Спорно питање је било: да ли се на потраживања ове врсте примењује општи рок застарелости од десет година или краћи једногодишњи рок застарелости? До скоро судска пракса није била уједначена по овом питању, тако да су поједини нижестепени судови за непоштовање прописа о паркирању примењивали општи рок застарелости од десет година. Као разлог за примену општег рока застарелости, судови су наводили да посебним законом – Законом о комуналним делатностима није предвиђен рок застарелости за наведену комуналну делатност, а да се одредба члана 378 ст. 1 ЗОО односи на комуналне услуге испоручене за потребе домаћинства и да се сходно томе има применити општи рок застарелости предвиђен чланом 371 ЗОО који предвиђа да се општи рок застарелости примењује на оне случајеве застарелости који нису регулисани посебним законом.<sup>153</sup> Проблем неуједначености судске праксе решио је Врховни Касациони суд који је у једном случају ревизије и захтева за тумачење рока застарелости код комуналних потраживања заузео је став да казне „Паркинг сервиса” за непрописно паркирање застаревају у року од годину ако је власник возила физичко лице, а у року од три године ако је у питању правно лице.<sup>154</sup> Дакле, иако ЗОО у ст. 1 тачка 1 чл. 378 није изричито навео да у комуналне услуге спадају и услуге везане за трошкове паркирања, Закон о комуналним делатностима изричито наводи да су под комуналним делатностима предвиђене и

---

<sup>152</sup> Глушчевић, М., „Застарелост накнаде потраживања Паркинг сервиса-застарелост дуга по основу издатих доплатних карата за паркирање возила”, *Избор судске праксе бр. 5/2005*, стр. 23.

<sup>153</sup> *Ibidem*, стр. 23.

<sup>154</sup> Пресуда Врховног Касационог суда, Рев. 430/2014 од 17.12.2014. године, наведено према Глушчевић, М., *op.cit.*, стр. 24. Потраживања наплате паркинг услуга прописаних општинским или градским одлукама о јавним паркиралиштима застаревају у року за застаревање комуналних услуга тј. у року од једне године. Потраживања Јавног комуналног предузећа „Паркинг сервис“ по основу налога за плаћање доплатних карата и опомена за плаћање застаревају у једногодишњем року застарелости који се цени за сваки појединачни налог за плаћање сходно одредби члана 378. став 1. ЗОО. У случају пружених услуга по основу коришћења паркиралишта, има се применити општи рок застарелости. Пресуда Вишег суда у Београду, Гж. 5271/2015 од 19.11.2015. године. (извор: *Paragraf Lex*)

делатности које се односе на јавне просторе за паркирање, сходно томе, несумњиво је да се ради о комуналним услугама и да се на њих има применити одредба чл. 378. ст. 1. тачка 1. ЗОО. Када су у питању потраживања за наплату паркинг услуга, рок застарелости почиње да тече од тренутка писања казне за непрописано паркирање, а прекида се у тренутку подношења предлога за извршење извршитељу.

У пракси се често дешава да пружаоци комуналних услуга својим дужницима шаљу опомене пред подношења тужбе или разна обавештења којима их позивају да плате дугове који су настали пре неколико година. Треба, ипак, нагласити да оваква обавештења повериоца не доводе до прекида застарелости.<sup>155</sup> У оваквим ситуацијама, закон штити дужнике, остављајући дужницима могућност позивања на застарелост.<sup>156</sup> Међутим, у одређеним случајевима дужници могу бити спречени да се позову на застарелост потраживања. С тим у вези, неопходно је скренути пажњу на рачуне које испоручиоци електричне енергије достављају својим потрошачима. По тим рачунима застарелост никада не може наступити, јер испоручилац стално у дуг по рачуну за претходни месец сабира и укупан претходни дуг (са каматом), и издаје рачун на обједињени износ и тако да никада немамо обавезу старију од месец дана. То једноставно није законито. Код континуираних испорука добара, рачун се издаје за одређени период и свака обавеза по сваком издатом рачуну је самостална. Рачуни за утрошену електричну енергију морају се издавати за протекли обрачунски период (месечно, а највише за 3 месеца), па би тако требало рачунати и рокове застарелости, те примењивати рок од годину дана или три године, у зависности од категорије

---

<sup>155</sup> Видети: чл. 391 ЗОО.

<sup>156</sup> „Обустанов испоруке електричне енергије, уговор о продаји не престаје, сходно члану 147. став 2. Закона о енергетици. Тужилац као странка у уговору – купац има право да пред надлежним судом тужбом захтева извршење уговора – наставак испоруке електричне енергије, и да истакне све оне приговоре због којих сматра да није дужан платити износ који му је утврђен достављањем рачуна или опоменом. Тужени о приговору не одлучује, а свестан је чињенице да судским путем не може наплатити застарело потраживање због очекиваног истицања приговора застарелости потраживања, зато тужбу и не подноси, већ поновно укључење условљава плаћањем целокуоног износа из рачуна - и износа који је застарео. Код чињенице да су странке и даље у уговорном односу, то тужиоцу као купцу, остаје једина могућност да тужбом покрене парницу са захтевом за извршењем уговора - наставак испоруке електричне енергије, у ком поступку би се расправљало да ли је из оправданих разлога дошло до обустанове испоруке електричне енергије, применом правила о истовременом испуњењу уговорних обавеза, односно да ли су престали разлози за обустанову. Тужилац у овом поступку, а друге могућности нема, може да истакне све оне приговоре због којих сматра да није дужан платити износ из рачуна испостављен од стране туженог, па и приговор застарелости потраживања по наведеном рачуну. Према члану 360. Закона о облигационим односима, застарелошћу престаје право захтевати испуњење обавеза, ако се дужник позове на застарелост. Према томе, застарелост потраживања је један од начина престанка облигација до кога долази пасивним понашањем повериоца уз активно понашање дужника. Уколико се дужник позове на застарелост потраживања, оно престаје бити принудно и његова реализација зависи од добре воље дужника“. Решење Апелационог суда у Нишу, 13. Гж. 2077/2013 Од 17.10.2013. године. (извор: *Paragraf Lex*)



потрошача. Међутим, како се дуговања у њиховом систему рачуна преносе у наредни период, рок застарелости се стално обнавља, односно прекида и почиње тећи изнова сваког месеца. Једино у случају трајног искључења са електромереже, коначног обрачуна и тужбе суду, може евентуално доћи до застарелости, уколико се тужи за целокупан износ. Ту би онда текло застаревање за потраживања утврђена судском одлуком.<sup>157</sup>

У случају да дужник дугује одређени износ повериоцу по основу коришћења одрђених комуналних услуга, поверилац може своје потраживање наплатити принудним путем и то подношењем предлога за извршење јавном извршитељу. Извршитељи утврђују испуњеност услова за доношење решења о извршењу. Уколико постоје услови за примену правила о застарелости, дужник може истаћи приговор застарелости о коме може одлучивати само суд. Када је тај приговор основан, суд ће га усвојити и ставиће ван снаге решење извршитеља и укинути све спроведене радње и одредиће да се поступак настави као поводом приговора против платног налога.

### **3.8. Потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима**

Поред општег рока застарелости потраживања, у члану 379 ЗОО предвиђен је још један рок застарелости од десет година. Реч је о посебном року застарелости који износи десет година.<sup>158</sup> Наиме, сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон

---

<sup>157</sup> Видети: <http://www.pravniportal.com> (датум приступа 27.04.2018. године)

<sup>158</sup> Међу ауторима постоје различита схватања у погледу примене овог посебног десетогодишњег рока. Поједини аутори установљавање овог посебног рока застарелости оправдавају чињеницом да је правоснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа или поравнањем извршена новација тражбине (нова облигација). Тако аутор Перовић истиче: „То је зато што се сматра да је правоснажном судском одлуком или поравнањем којима је решено по тужби наступила новација тражбине (нова облигација) за ова потраживања. Од тог момента за ту (новелирану) облигацију тече нови десетогодишњи рок застарелости. По истеку тог рока судска одлука или поравнање не може се извршити принудним путем”. Истог су схватања и аутори Стојановић и Станковић. Међутим, други аутори не прихватају овакав став. Тако аутор Карамарковић истиче: „За застарелост потраживања, утврђеног судским поравнањем потпуно је ирелевантно да ли је њиме извршена новација раније обавезе. Тиме се нови рок застарелости од 10 година не може објашњавати. Рок застарелости одређен је и за потраживања из правоснажне судске одлуке и за потраживања из судског поравнања у истом трајању од десет година и очигледно је да је тај нов, дуг рок застарелости, везан искључиво за чињеницу да је поравнање закључено пред судом и да је тако форма надвладала садржину, ауторитет суда који је донео правоснажну пресуду, односно пред којим је закључено поравнање је био превалентан у односу на карактер правног односа и природу потраживања из судске одлуке, односно судског поравнања”. Више о томе у: Карамарковић, Л., „Застарелост потраживања из судског поравнања”, *Избор судске праксе*, бр. 4/2004, стр. 20.

иначе предвиђа краћи рок застарелости.<sup>159</sup> Дакле, иако се у погледу дужине поклапа са општим роком застарелости, ипак је реч о посебном року застарелости, јер је намера законодавца била да издвоји наведена потраживања у посебну групу.

У теорији је спорно питање од када се овај посебни рок рачуна. У одредби чл. 379 ЗОО јасно је одређено да рок застарелости износи десет година, али није одређено од када почиње тећи. Код правноснажне судске или одлуке другог надлежног органа, постоји дилема да ли рок почиње тећи од дана правноснажности одлуке или од истека рока за добровољно извршење чинидбе. Чини се да би се могло бранити становиште да застарелост наведеног потраживања тече од првог дана после дана који је дужнику остављен за добровољно испуњење обавезе. Ранија застарелост је тужбом прекинута, нова почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе (чл. 360), а то је у овом случају дан после истека парционог рока. Пре тога поверилац није могао захтевати испуњење обавезе.<sup>160</sup> Код поравнања, ако у поравнању није одређен рок за добровољно испуњење обавезе, застарелост почиње тећи дан после дана у коме је закључено, иначе дан после последњег дана одређеног за добровољно испуњење.<sup>161</sup>

Ваљало би, напоменути да сва потраживања која су утврђена правноснажном судском или одлуком другог надлежног органа или поравнањем, нису више везана роковима који важе за сама потраживања на основу којих је затражена судска заштита права.<sup>162</sup> Дакле, ти рокови су битни само до момента подношења тужбе суду или захтева другом надлежном органу, а након тога важи посебан рок застарелости од десет година.

У ст. 2 члана 379 ЗОО предвиђен је изузетак који подразумева да се ст. 1 овог члана неће примењивати на повремена потраживања која проистичу из правноснажне пресуде или поравнања и доспевају убудуће. Из тако стипулисане законске одредбе произлази да за наведена повремена потраживања не важи рок од десет година, већ рок од три године, који је иначе законодавац у члану 372 ЗОО предвидео за повремена потраживања. Примера ради, када се ради о ренти која је утврђена правоснажном

---

<sup>159</sup> Видети: ст. 1. чл. 379. ЗОО.

<sup>160</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., ор. cit., стр. 1145. Аутор Ф. Станковић сматра да рок од десет година по овом члану почиње тећи други дан након дана када је односна пресуда постала правоснажна. Више о томе у: Станковић, Ф., ор. cit., стр. 99.

<sup>161</sup> *Ibidem*, стр. 1145.

<sup>162</sup> Иако закон за та потраживања прописује краћи рок застарелости (нпр. једногодишњи или трогодишњи), ипак се примењује десетогодишњи рок уколико су она утврђена правоснажном судском одлуком или поравнањем.

пресудом или поравнањем пред судом, њени поједини износи застаревају за три године у смислу законских одредаба чл. 372 и чл. 379 ст. 2 ЗОО.

Треба истаћи, да и овај посебан рок подлеже правилима о прекиду и застоју застарелости. До прекида најчешће долази у случају судске интервенције, пре свега мисли се на случај када суд поднесе предлог за доношење решења о извршењу. Међутим, до прекида може доћи и радњом повериоца или радњом дужника. Потраживање из принудног поравнања застарева за десет година, јер је решење о одобрењу принудног поравнања судска одлука и извршна исправа, па се примењује посебан, дужи рок застарелости која важи за потраживања утврђена правноснажном судском одлуком, а прекид застаревања таквог потраживања може бити извршен изјавом статутарног заступника дужника о признању дуга, односно потписивањем записника о сравању пословних књига.<sup>163</sup> Застарелост се прекида подношењем пријаве потраживања у поступку принудног поравнања и изнова почиње тећи по истеку рока за исплату који је одређен у одобреном принудном поравнању, а ако се оно не закључи, од правноснажности одлуке о обустави тог поступка.<sup>164</sup>

У погледу овог посебног рока застарелости, заузели смо став да је сасвим оправдано да износи десет година. Као оправдање за овај дужи, посебни рок наводимо ауторитет правноснажне одлуке. Правноснажне судске одлуке се морају поштовати и извршавати. Стипулисањем овог посебног рока застарелости, законодавац је омогућио повериоцу да у једном дужем временском периоду на разне начине оствари своје потраживање. Мишљења смо, да би код овог рока требало прецизирати одредницу „или другог надлежног органа” у ст. 1 чл. 379 ЗОО. С тим у вези, требало би навести ко су ти органи и тако ближе објаснити неким странкама о којим надлежним органима је реч. Такође, с обзиром да су јавни бележници недавно у Србији почели са радом и да се њихова овлашћења и обим послова све више проширавају, мишљења смо да би требало овде груписати и потраживања која су утврђена јавнобележничким актом.<sup>165</sup>

---

<sup>163</sup> „Не може се прихватити жалбени навод да се признањем дуга утврђеног судским путем – наведеним правоснажним решењем о принудном поравнању, које је истовремено и извршна исправа, не може прекинути застарелост, јер такав став нема упориште у закону”. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 1762/2009 од 08.05.2009. године – Судска пракса трговинских судова – Билтен бр. 2009. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>164</sup> Решење Вишег трговинског суда, VIII Пж. 1560/2006 од 09.11.2006. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>165</sup> Хрватски Закон о обвезним односима, у ст. 1 чл. 233 прописао је да и потраживања утврђена јавнобележничким актом застаревају у року од десет година.

### 3.9. Рокови застарелости код уговора о осигурању

У односу на застарелост осталих потраживања, Закон о облигационим односима у члану 380 предвиђа посебна правила о застарелости потраживања код уговора о осигурању.<sup>166</sup> Реч је о посебном року који је по својој правној природи веома специфичан у односу на друге посебне рокове. Та специфичност огледа се пре свега у одређивању тренутка када почиње да тече застарелост, који је иначе другачији него код осталих потраживања. Поред тога, потраживања из овог уговора, у зависности од тога из које врсте уговора о осигурању потичу, застаревају у трогодишњем или петогодишњем року застарелости. Законодавац је сипулисао наведена правила ради ефикасније заштите осигураника од осигуравача, али је у одређеној мери заштитио је и интересе самог осигуравача.

У ст. 1 чл. 380 ЗОО предвиђена је застарелост потраживања уговарача осигурања и трећег лица (осигураник, корисник) из уговора о осигурању према осигуравачу. У наведеном ставу законодавац је направио разлику у погледу застарелости код уговора о осигурању живота и других уговора о осигурању. Потраживања наведених лица код уговора о осигурању живота застаревају за пет, а код осталих уговора о осигурању<sup>167</sup> за три године. Притом, и у једном и у другом случају рок застарелости потраживања почиње да тече рачунајући од првог дана после истека календарске године у којој је потраживање настало. Ваљало би, нагласити да уколико је оштећени знао да се осигурани случај догодио, не може се почетак рока померити за каснији датум.<sup>168</sup>

Да би се заштитили интереси осигураника, који врло често сазнају о осигураном случају по истеку рокова утврђених у првом ставу члана 380 ЗОО, у другом ставу истог члана законодавац је прописао да у случају када заинтересовано лице није знало да се до одређеног дана из првог става члана 380 ЗОО догодио осигурани случај, застаревање почиње од дана када је то лице сазнало, али да код осигурања живота застарелост потраживања наступа у сваком случају у року од 10 година. Код осталих случајева осигурања застарелост наступа у року од пет година од дана одређеног у првом ставу

---

<sup>166</sup> Ранији Закон о застарелости потраживања није предвиђао рок застарелости за потраживања из уговора о осигурању.

<sup>167</sup> Остали уговори о осигурању су: осигурање имовине, осигурање од одговорности и осигурање од несрећног случаја.

<sup>168</sup> Потраживање уговарача осигурања застарева у року од три године од првог дана након протеча календарске године у којој је потраживање настало, док се почетак рока не може померити за каснији датум у случају када је оштећени знао да се осигурани случај догодио. Пресуда Вишег суда у Краљеву, Гж 520/2010 од 27.05.2010. године. (извор: *ParagrafLex*)

члана 380 ЗОО.<sup>169</sup> Дакле, у наведеном ставу законодавац је стипулисао објективни рок застарелости потраживања уговарача осигурања и трећег лица.

Према трећем ставу члана 380 ЗОО сва потраживања осигуравача из било каквог уговора о осигурању застаревају у року од три године. Ако је код осигурања корисника односно сопственика моторних возила од одговорности за штете учињене трећим лицима, осигураник штету учинио намерно или неким обликом кривице (груба непажња) или у неком стању (алкохолисаност) за које је у уговору или закону одређено да се не покривају, осигуравачево потраживање према осигуранику и по том основу застарева у року из овог става, при чему рок почиње да тече дан после дана у коме је осигуравач обештетио оштећеног.<sup>170</sup> У четвртом ставу предвиђена је застарелост осигураникових потраживања код уговора о осигурању од одговорности, случај када треће оштећено лице захтева накнаду од осигураника, а не од осигурача. Оно што је специфично у овом ставу јесте почетак тока застарелости који се другачије одређује у односу на остала потраживања осигураника из осигурања. Застаревање потраживања осигураника према осигурачу почиње да тече од дана када је оштећено лице тражило судским путем накнаду од осигураника, односно када га је осигураник обештетио.<sup>171</sup> Такође, и пети став члана 380 ЗОО односи се на уговор о осигурању од одговорности, с тим што је наведеним ставом предвиђено да треће оштећено лице може непосредно свој захтев усмерити према осигуравачу, који застарева за исто време као и његов захтев према осигуранику који је одговоран за проузроковану штету. Дакле, из стипулисане законске одредбе произлази да оштећено треће лице има могућност избора да ли ће свој захтев поставити према осигуранику одговорном за штету или осигуравачу<sup>172</sup>, са којим постоји уговор о осигурању.

И на крају, у ст. 6 чл. 380 ЗОО, да би расправио све ситуације које су карактеристичне за застарелост код уговора о осигурању, закон предвиђа правило према коме застаревање потраживања осигуравача према трећем лицу које је одговорно за наступање осигураног случаја, почиње тећи када и застаревање потраживања осигураника за накнаду штете према том лицу и навршава се у истом року. Овакво

---

<sup>169</sup> Стојановић Д., – Антић, О., *op. cit.*, стр. 281.

<sup>170</sup> Благојевић, Б., Круљ, В., *op. cit.*, стр. 1147.

<sup>171</sup> Почетак рока застарелости овог потраживања било је неопходно посебно регулисати јер осигураник има право да од осигуравача по правилу добије износ који је исплатио оштећеном. У том циљу он се и осигурава од одговорности према трећем лицу. Више о томе у: Благојевић, Б., Круљ, В., *op. cit.*, стр. 1147.

<sup>172</sup> У случају осигурања од одговорности, оштећено лице може захтевати непосредно од осигуравача накнаду штете коју је претрпело догађајем за који одговара осигураник, али највише до износа осигуравачеве обавезе. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1682/97 од 02.07.1997. год., наведено према Радованов, А., Петровић, З., *op. cit.* стр. 415.

решење је у складу са правилом постављеним у ст. 1 чл. 939 ЗОО, према коме „исплатом накнаде из осигурања на осигуравача прелазе, по самом закону, до висине исплаћене накнаде сва осигураникова права према лицу које је према ма ком основу одговорно за штету.<sup>173</sup> Дакле, у овом случају долази до суброгације.

Из анализе свих шест ставова члана 380 ЗОО, произлази да законодавац није у свим случајевима осигурања одредио рок застарелости и тренутак почетака рока застарелости. С тим у вези, ваљало би нагласити да је законодавац у појединим случајевима одредио и рок и почетак тог рока, а у другим случајевима само рок или само почетак рока застарелости. Тако, за потраживања осигураника или трећег лица из уговора о осигурању живота или за потраживања тих лица из осталих уговора о осигурању закон прописује субјективни и објективни рок застарелости. Поред прописивања ова два рока и њихове дужине, у овим случајевима одређен је и почетак тих рокова застарелости. Када се ради о потраживањима осигурача из уговора о осигурању, у ст. 3 члана 380 ЗОО наведен је само рок застарелости од три године, али не и почетак тог рока. Намеће се питање: када рок застарелости у том случају почиње да тече? Постоји дилема да ли је то први дан после протеча календарске године у којој је потраживање настало или први дан после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе или евентуално неки други дан<sup>174</sup>. Аутор Шулетић сматра да би рок застарелости потраживања осигуравача из уговора о осигурању требало да почне да тече од дана када је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе друге стране. Сматрамо, да је мишљење овог аутора прихватљиво, с обзиром да у недостатку одређених правила, треба применити опште правило, а то је у конкретном случају правило из члана 361 ЗОО.

У ставовима судске праксе прави се разлика између рокова застарелости накнаде штете из осигурања, у зависности од тога да ли је закључено вансудско поравнање у висини штете или не. Према ставу судске праксе,<sup>175</sup> кад између осигуравача оштећеног и осигуравача штетника није закључено вансудско поравнање којим је регулисана

---

<sup>173</sup> Перовић, С., *op. cit.*, стр. 790.

<sup>174</sup> Рок застарелости обавезе из осигурања рачуна се од првог дана после протеча календарске године у којој је потраживање настало али се наведена одредба односи само за потраживања уговарача осигурања, односно трећих лица из уговора о осигурању живота и осталих уговора о осигурању. За потраживања осигуравача осигурања (организације за осигурање) доспелост почиње да тече од дана доспелости полисе, односно од дана испостављених рачуна којима је фактурисан износ премије. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 1651/2014 од 10.06.2015 године. (извор: *ParagrafLex*)

<sup>175</sup> Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 614/97 од 15.10.1997 год. наведено према Почуча, М., „Застарелост потраживања из уговора о осигурању”, *Часопис Право-теорија и пракса бр.3-4, 2006*, стр. 15.

висина штете, то потраживање осигуравача не застарева у општем десетогодишњем року застарелости из чл. 371 ЗОО који се везује за вансудско поравнање, већ као потраживање накнаде штете у трогодишњем року из чл. 376 ЗОО.

Питање прекида и застоја застарелости је од практичног значаја код осигурања од одговорности, где постоје, како је изложено, два захтева оштећеног лица (према штетнику- осигуранику и према његовом осигурачу). До неуједначености између ова два захтева може доћи у случају када наступе околности на основу којих долази до застоја или прекида само једног од њих. Оштећени, на пример, може да подигне тужбу само против једног од својих дужника (на пример, осигурача) и тиме у односу на њега прекине застарелост, а да према другоме од њих (осигуранику) застарелост наступи без прекида, дакле, раније. Отуда би требало прихватити решење према коме обустављање и прекид застарелости према осигуранику који је одговоран за штету има исто дејство и у погледу застарелости његовог потраживања према осигуравачу, и обрнуто.<sup>176</sup> Када је у питању уговор о осигурању живота, уколико постоје више корисника осигурања, а само један корисник подигне тужбу, неће доћи до прекида застарелости осталих корисника осигурања.<sup>177</sup>

Утисак је да је наш законодавац одредио примерене рокове за остваривање потраживања из уговора о осигурању. У нашем праву уговор о осигурању има практичан значај. Свакодневно различита лица приступају закључењу овог уговора. С обзиром на значај овог уговора, мишљења смо да би одредбе о уговору о осигурању и правилима о застарелости потраживања из уговора о осигурању требало сјединити на једном месту.<sup>178</sup> С тим у вези, добрим нам се чини решење по коме би Закон о осигурању регулисао уговор о осигурању и застарелост потраживања која потичу из уговора о осигурању.

---

<sup>176</sup> Шулејић, П., „Застарелост потраживања из правних односа осигурања као предмет законског регулисања”, *Ревизија за право осигурања*, бр.2/2009, стр. 19.

<sup>177</sup> Подношењем тужбе од стране једног корисника осигурања из уговора о осигурању живота не прекида се застарелост осталих корисника из истог уговора. Пресуда Окружног суда у Ваљевоу, Гж. 1688/2005 од 03.11.2005. године. (извор: *Paragraf Lex*)

<sup>178</sup> У француском праву питање застарелости потраживања из осигурања регулисано је посебним законом, Законом о осигурању (*Code des assurances*) који на једном месту регулише сва питања која се тичу осигурања, укључујући и питање застарелости потраживања из уговора о осигурању. Наведеним законом предвиђена су два рока застарелости и то рок од две године од настанка осигураног случаја и рок од десет година за осигурање у случају смрти. Видети: чл. L 114-1 – L 114-3 *Code des assurances*. (Текст закона доступан је на сајту <https://www.legifrance.gouv.fr>, датум приступа 15.02.2019. године ).

#### 4. Истраживање

У претходним деловима рада изложени су судски ставови из појединих судских одлука објављених у билтенима и другим публикацијама, а у овом делу рада биће изложени резултати спроведеног истраживања. Истраживање је спроведено у Основном суду у Врању, у периоду од октобра до децембра 2018. године. Циљ спроведеног истраживања је био да се утврди колико се често приговор застарелости изјављује у пракси, пре свега у погледу којих потраживања, какве су одлуке судова о изјављеним приговорима застарелости, као и да се укаже на недостатке у регулативи у погледу посебних рокова застарелости.

Истраживање је спроведено на основу претходно припремљеног упитника.<sup>179</sup> Испитанике можемо сврстати у две групе- испитанике који су одговоре на питања из упитника дали писаним путем, и то попуњавањем упитника, и испитанике који су на питања одговарали усмено, у форми интервјуа. Обе групе испитаника чинили су судије и судијски помоћници Основног суда у Врању.

На основу 10 попуњених упитника, као и на основу вођених интервјуа са испитаницима дошли смо до следећих сазнања:

Табела 1: Број поверилаца који благовремено остварују своја потраживања

Повериоци који благовремено остварују своја потраживања.	Повериоци који пропусти да благовремено остваре своја потраживања.
80%	20%

Табела 2: Број поверилаца упознатих са последицама наступања застарелости и са дужином трајања појединих рокова застарелости.

Упознати	Нису упознати
90%	10%

Табела 3: Начин на који повериоци остварују своје потраживање.

Мирним путем	У парничном поступку	У извршном поступку
10%	50 %	40%

<sup>179</sup> Садржину Упитника видети у прилогу, на крају рада.



Табела 4: Врсте поверилаца који учествују у неком од правних поступака ради остваривања свог потраживања.

Физичка лица	Привредна друштва	ЈК предузећа	Предузетници	Банке	Остали типови поверилаца
12 %	30%	40%	10%	5 %	3%

Табела 5: Број дужника упознатих са могућношћу истицања приговора застарелости.

Упознати	Нису упознати
70 %	30%

Табела 6: Категорија дужника који најчешће истичу приговор застарелости.

Физичка лица-грађани	Предузетници	Правна лица
60 %	30%	10%

Табела 7: Начин на који дужници истичу приговор застарелости.

У одговору на тужбу	Усмено на записник	На други начин
65 %	32%	3%

Табела 8: Ко саставља приговор застарелости.

Приговор саставља пуномоћник из реда адвоката	Дужник самостално саставља приговор застарелости
70%	30%

Табела 9: Садржина приговора застарелости.

У приговору се истиче само да се ради о застарелом потраживању	У приговору се истиче да је потраживање не само застарело, већ и да је плаћено.
80%	20%

Табела 10: Однос броја примљених предмета и изјављених приговора за временски период од 01.06.2018 до 30.11.2018. год.

Број примљених предмета	Број изјављених приговора застарелости
-------------------------	--

215	70
-----	----

Табела 11: Потраживања у погледу којих дужници истичу приговор застарелости

Комунална потраживања	Потраживања из радног односа	Потраживања накнаде штете	Потраживања судске таксе	Потраживања банке
60%	7%	10%	20%	3%

Табела 12: Одлуке суда донете по истакнутим приговорима застарелости

Усвојен приговор застарелости као основан	Одбијен приговор застарелости као неоснован
70%	30%

Табела 13: Исход поступка након истицања приговора застарелости

Усвајање тужбеног захтева као основаног и обавезивање дужника да испуни своју обавезу према повериоцу.	Одбијање тужбеног захтева као неоснованог и ослобођење дужника од обавезе.
30%	70%

Резултати спроведеног истраживања показали су да повериоци у већини случајева благовремено остварују своја потраживања, односно ради се о потраживањима која нису застарела. Такође, резултати спроведеног истраживања указују да је већина поверилаца упозната са последицама наступања застарелости и са дужином трајања појединих рокова застарелости. Даље, резултати истраживања указују да већина дужника, у основи зна за постојање института застарелости, те начелно зна да поверилац не може "вечно" да остварује своје потраживање, али већина дужника није упозната са роковима застарелости у сваком конкретном случају. Испитаници су указали на чињеницу да већина дужника зна да по закону има могућност истицања приговора застарелости, те да се ретко дешава да дужници пропусте да истакну приговор застарелости, онда када је потраживање повериоца застарело. На питање која лица најчешће истичу приговор застарелости, већина испитаника се изјашњавала да физичка лица, односно грађани најчешће истичу приговор застарелости, док су остали истицали да сва лица (грађани, предузетници и правна лица) подједнако истичу

приговор застарелости. Такође, резултати истраживања показују да дужници углавном истичу приговор застарелости у одговору на тужбу, али и на други начин у зависности од околности случаја. У погледу питања у којим предметима, односно у вези с којим потраживањима дужници најчешће истичу приговор застарелости, већина испитаника се изјаснила да дужници најчешће истичу приговор застарелости у предметима који се тичу комуналних потраживања и накнаде штете. Када су у питању новчана потраживања настала из комуналних и сродних делатности, најчешће се ради о потраживањима насталим поводом испоручене електричне енергије. Сходно томе, од посебних рокова застарелости предвиђених ЗОО у пракси се најчешће примењују једногодишњи рок застарелости за комунална потраживања и трогодишњи рок застарелости за накнаду штете.

На питање у којој мери судови усвајају приговоре застарелости дужника, већина испитаника се изјашњавало да усвајање приговора застарелости зависи од околности случаја, односно да ли је исти основан или неоснован, док су остали испитаници истицали да скоро увек усвајају приговоре застарелости. Резултати интервјуа са судијама показују да се судије често суочавају са проблемима приликом одлучивања о приговору застарелости појединих потраживања. Један од проблема са којима се судије суочавају јесте примена рокова застарелости на потраживања између испоручилаца појединих комуналних услуга и власника брисаних предузетничких радњи. Код предузетника који су избрисани из регистра, чије обавезе сходно Закону о привредним друштвима не престају њиховим брисањем, посебан проблем у оквирима института застарелости представља чињеница да они по брисању из регистра бивају тужени као физичка лица, имајући у виду врсту одговорности предузетника за обавезе настале у обављању делатности. Власници брисане предузетничке радње, који су тужени као физичка лица, погрешно закључују да се у том случају примењује рок застарелости из чл. 378 ЗОО, а не рок застарелости из чл. 371 ЗОО, занемарујући чињеницу да се ради о обавезама које су настале у обављању делатности. Испитаници указују да је то одлучујућа чињеница на којој се заснива одбијајућа одлука о приговору застарелости, те да чињеница да су брисани предузетници тужени као физичка лица не може бити од утицаја, што сматрамо исправним. Поједини испитаници су истакли да је било и случајева у којима су се власници радњи који имају одређена дуговања по основу коришћења одређених комуналних услуга позивали на рок застарелости од једне године из чл. 378, са образложењем да привредну делатност обављају у својој кући и да се сходно томе има применити једногодишњи рок застарелости који важи за услуге

извршене за потребе домаћинства. У погледу наведеног случаја, испитаници су се изјашњавали да су такве приговоре застарелости одбијали као неосноване са образложењем да нема места примени једногодишњег рока застарелости из чл. 378 ЗОО, јер предузетник, иако, обавља делатност у својој кући, наведени простор користи ради обављања привредне делатности, а не за потребе домаћинства, као и да се у конкретном случају треба применити општи рок застарелости од десет година из чл. 371 ЗОО. С обзиром, на дилеме које постоје код предузетника у погледу примене рокова застарелости, питали смо наше испитанике: да ли можда сматрају да треба скратити рок застарелости потраживања према предузетнику који обавља привредну делатност за испоручене комуналне услуге? Већина испитаника је на наведено питање одговорила да је у домаћој судској пракси заузет став да се на наведена потраживања према предузетнику примењује општи рок застарелости и да они остају при тако заузетим ставовима, док је мали број испитаника одговорио да би требало изменити постојећа законска решења и на напред наведена потраживања према предузетнику применити трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО.

На питање да ли законске норме прецизно регулишу рокове застарелости појединих потраживања, већина испитаника је одговорило да су Законом о облигационим односима прецизно регулисани рокови застарелости и да нема потребе мењати постојеће законске одредбе, док је мали број испитаника одговорио да би требало поједина законска решења у погледу посебних рокова застарелости побољшати. Наиме, мали број испитаника се изјаснио да би требало продужити рок застарелости код потраживања накнаде нематеријалне штете на десет година. Као разлог за такво решење, навели су да се у пракси приликом одлучивања о накнади нематеријалне штете, сусрећу са проблемима, јер се дешава да последице штетног догађаја наступе знатно касније након штетног догађаја. Сходно томе, мишљења су да да је због тога неопходно продужити постојеће временске границе и обезбедити довољно времена оштећеном да по завршетку лечења и сазнања за коначни обим штете реализује своје право на накнаду нематеријалне штете.

## ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Основна подела рокова застарелости је подела на опште и посебне. У српском праву посебни рокови застарелости су предвиђени као изузеци. Међутим, с обзиром на учесталу примену појединих посебних рокова, могло би се рећи да се примењују више као опште правило, него као изузетак. Посебни рокови су прописани за поједине врсте потраживања и по правилу су краћи од општег рока застарелости. Закон о облигационим односима предвиђа неколико посебних рокова, чија дужина износи десет, пет, три и једну годину. Осим ЗОО, посебне рокове прописују и други закони.

Спроведеним емпиријским истраживањем и теоријском анализом постојеће законске регулативе указали смо на нужне измене које је потребно спровести у погледу посебних рокова застарелости. Поред тога, указали смо и на оправданост неких постојећих законских решења у погледу којих није нужно спроводити измене.

1) Законодавац је прописао да повремена потраживања застаревају за три године од дана доспелости сваког појединог давања (чл. 372 ЗОО), док само право из кога проистичу повремена потраживања застарева за пет година, рачунајући од доспелости најстаријег неиспуњеног потраживања после кога дужник није вршио давања (чл. 373 ЗОО). Имајући у виду правну природу наведених потраживања, утисак је да је наш законодавац прописивањем рока од три године за застарелост повремених потраживања и рока од пет година за застарелост самог права, одредио примерене временске оквире за остваривање права, односно потраживања повериоца, као и да је наведеним законским одредбама истовремено обезбедио и правну сигурност дужника, која би била погоршана стипулисањем дужих посебних рокова.

2) Међусобна потраживања правних лица из уговора о промету робе и услуга застаревају за три године (чл. 374 ЗОО). Из тако стипулисане законске одредбе произлази да је законодавац изричито ограничио примену наведеног рока само на правна лица и тиме искључио могућност примене краћег трогодишњег рока за међусобна потраживања из уговора о промету робе и услуга у односу на имаоце радњи и друге појединце који у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатност и као такви закључују уговоре у привреди. Према ставу судске праксе, када поверилац или дужник није правно лице, већ предузетник, а потраживање проистиче из уговора о промету роба и услуга, примењује се општи рок застарелости од десет година. Овакво решење законодавца и заузети судски ставови оправдано се могу изложити критици. Једна од највећих замерки која се може упутити законодавцу је што

постојећа законска регулатива задире у саму равноправност појединих субјеката који учествују у привредним односима. Ограничена примена краћег трогодишњег рока за међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга само на правна лица и широка примена општег рока застарелости у односу на имаоце радњи, односно предузетнике који су физичка лица, је у супротности са чланом 11 ЗОО, који предвиђа равноправност страна у облигационом односу. Мишљења смо, да би требало усвојити решење које већ постоји у хрватском праву, према коме се трогодишњи рок за међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга примењује на све привредне субјекте. Заузели смо, стога, став да је потребно изменити постојећу законску одредбу, тако што би се иста односила и на потраживања предузетника и тиме уједначити судску праксу. С тим у вези, нужне измене које би требало извршити јесу тачно одређење особа на које се члан 374 ЗОО односи.

Премда се ради о примени јасног законског прописа, треба, ипак, нагласити да се краћи трогодишњи рок не примењује на све врсте уговора о промету роба и услуга. У судској пракси, примена члана 374 ЗОО често је искључена у читавом низу изузетка, а последица тога је широка примена општег рока застарелости у пословању привредних субјеката. С тим у вези, мишљења смо да би судови требали да буду истрајнији у примени законских прописа, јер неуједначена судска пракса у погледу примене законских прописа доводи до нарушавања принципа правне сигурности. Имајући у виду циљ прописивања трогодишњег рока застарелости за међусобна потраживања из уговора о промету роба и услуга који се заснива на идеји обезбеђивања правилног функционисања правног промета, као и да сам карактер тих послова условљава краћи рок од три година, мишљења смо, да би се трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО требао примењивати у погледу свих уговора који привредни субјекти закључују у оквиру својих пословања.

У судској пракси постоји дилема о томе који рок застарелости треба применити на потраживања настала у вези и након раскида уговора. У погледу наведеног питања, такође, постоји неуједначена судска пракса. Наиме, у судској пракси у погледу истог питања постоје различити ставови. Тако према неким судским ставовима на наведена потраживања треба применити општи - десетогодишњи рок застарелости, док према другим судским ставовима треба применити трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО. Став који је заузет у судској пракси, да се за потраживања настала у вези и након раскида уговора примењује општи рок застарелости, сматрамо погрешним и неприхватљивим. Сматрамо да је неоправдано правити разлику и примењивати за једна

потраживања која проистичу из уговора о промету робе и услуга један рок, а за друга потраживања која, такође, проистичу из истог уговора други рок. Мишљења смо, стога, да би требало применити трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО на сва потраживања која произлазе из уговора о промету робе и услуга, без обзира на то да ли та потраживања проистичу из повреде или раскида или евентуално поништења уговора.

3) Уговори о закупу покретних и непокретних ствари свакодневно се закључују како између привредних субјеката, тако и између грађана. ЗОО у чл. 375 предвиђа да потраживање закупнине застарева у року од три године. У погледу наведеног члана, сматрамо да би законодавац требао прецизније одредити на шта се закуп односи (конкретно на покретну или непокретну ствар) и зависно од тога одредити дужину рока застарелости. Ваљало би само размислити о нормативном решењу по коме би код закупа покретне ствари био одређен краћи једногодишњи рок за застарелост потраживања закупнине. Када је у питању закуп непокретне ствари, мишљења смо, да би требало направити разлику између закупа стана и закупа пословне просторије. Код закупа стана, превасходно ради спречавања да се закупцу нагомилају дуговања закупнине за одређени стан, требало би одредити рок од једне године за застарелост закупнине. Међутим, када је реч о закупу пословне просторије, ипак треба оставити трогодишњи рок застарелости за потраживање закупнине, с обзиром да су закупци пословних просторија углавном платежно способнији да своја дуговања измире у одређено време.

4) Област накнаде штете је од изузетног значаја за све правне субјекте. Већина судских предмета тиче се управо накнаде штете. Сходно томе, питање застарелости потраживања накнаде штете једно је од најактуелнијих, али и најсложенијих. Законодавац је у чл. 376 ЗОО стипулисао субјективни рок од три године и објективни рок од пет година за застарелост потраживања накнаде штете. Када је у питању материјална (имовинска) штета, готово да нема спорних ситуација, с обзиром да се иста надокнађује путем натуралне реституције тј. успостављањем стања које је предходило штети или исплатом одређеног новчаног износа оштећеном. Стога се постојање, обим и висина материјалне штете утврђују веома лако у судском поступку, путем вештачења. Мишљења смо, да је наш законодавац стипулисањем субјективног и објективног рока одредио примерене временске оквире за остваривање права на накнаду материјалне штете. Напротив, када је у питању накнада нематеријалне (неимовинске) штете ситуација је сложенија. Накнада нематеријалне штете врши се у облику новчане надокнаде. Једна од битних специфичности штете која се појављује као резултат и

последица телесне повреде и оштећења здравља, то што се она састоји од више посебних, одвојених и самосталних видова штета који наступају у различитим временским тренуцима. Самим тим, оштећени до сазнања за све видове и облике штете проистеклих од телесне повреде и оштећења здравља не долази истовремено, него управо за сваког од њих сазнаје у различитим временским моментима у зависности од њиховог конкретног испољавања. Сходно томе, оштећеном треба омогућити да своје право реализује по сазнању коначног обима, односно висине штете. Када је у питању нематеријална штета, утисак је да би наш законодавац могао да размотри решење из француског права у коме је за потраживање накнаде нематеријалне штете предвиђен рок застарелости од десет година. Имајући у виду да се ради о најзначајним личним добрима, мишљења смо, да је сасвим оправдано увести рок застарелости од десет година. Такође, и сами резултати спроведеног емпиријског истраживања указују на оправданост увођења дужег десетогодишњег рока застарелости за потраживања накнаде нематеријалне штете.

У ст. 3 чл. 376 одређена је посебна застарелост за штету која је настала повредом уговорне обавезе. Стипулисањем наведене законске одредбе, законодавац је одредио да потраживање накнаде штете настале повредом уговорне обавезе застарева за време одређено за застарелост те обавезе. Сматрамо да је оправдано, да уговорне стране у случају повреде уговорне обавезе, своје право на накнаду штете остварују у роковима одређеним за одређену врсту уговора.

5) Посебним правилом из чл. 377 ЗОО установљен је један дужи, привилеговани рок чија је основна сврха пружање јаче заштите оштећеном коме је штета проузрокована кривичним делом. Наиме, законодавац је у чл. 377 ЗОО прописао да када је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева када истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења. Дакле, у овом случају застарелост се рачуна према застарелости за кривично гоњење. У погледу овог посебног рока, сматрамо да је неопходно ближе одредити на кога се односи. Мишљења смо, да би требало у самој законској одредби прецизирати на јасан и недвосмислен начин на кога се појам „одговорно лице” из чл. 377 ЗОО тачно односи. Тиме би се попуниле празнине у закону, а самим тим и отклониле постојеће дилеме у теорији и судској пракси. Поред тога, мишљења смо, да би требало усвојити она теоријска решења и судске ставове према којима се привилеговани рок примењује не само према учиниоцу кривичног дела, већ према сваком одговорном лицу.



Привилеговани рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом примењује се само када се накнада захтева од лица које је одговорно за штету и када је у кривичном поступку утврђено постојање кривичног дела којим је штета причињена. У пракси домаћих судова, спорно је да ли парнични суд може да одлучује о постојању кривичног дела као о предходном питању за случај да кривични поступак није вођен или је обустављен. Имајући у виду сврху прописивања привилегованог рока, мишљења смо, да би требало дати овлашћење парничном суду да као предходно питање утврди да ли је штета проузрокована таквом радњом која у себи садржи елементе кривичног дела. Сходно томе, смарамо да је неопходно експлицитно одредити под којим условима је парнични суд овлашћен да, за потребе примене привилегованог рока застарелости утврђује постојање кривичног дела.

б) Законодавац је у члану 378 ЗОО стипулисао најкраћи посебни рок застарелости од једне године за тачно одређена потраживања. Основни циљ увођења тако кратког рока је спречавање нагомилавања рачуна, избегавање тешкоћа доказивања уплате и подстицај повериоца да благовремено захтевају наплату. Данас, у савременом друштву поред таксативно наведених комуналних делатности у Закону о облигационим односима на које се примењује једногодишњи рок застарелости из чл. 378 ЗОО, постоје и друге комуналне делатности у погледу којих није одређен рок застарелости потраживања за комуналне услуге. У нашем праву појам и врсте комуналних делатности одређене су Законом о комуналним делатностима. Наведеним законом, међутим, није регулисан рок застарелости за све у закону таксативно наведене комуналне услуге. У теорији се с правом указује да је пропуст законодавца што у самом закону није предвидео и рок застарелости потраживања повериоца према дужнику за извршену, тј. пружену комуналну услугу, јер је чињеница да Закон о облигационим односима у време доношења није познавао многе данас постојеће комуналне делатности. Из тог разлога неопходно је у Закону о облигационим односима предвидети могућност проширене примене једногодишњег рока застарелости на друге комуналне услуге. Тиме би се омогућила примена наведеног рока не само на постојеће у закону таксативно наведене комуналне услуге, већ и на друге комуналне услуге које се јављају у савременом друштву. Ваљало би размислити и о нормативном решењу према коме би и у самом Закону о комуналним делатностима, поред појма и врсте комуналних делатности, било експлицитно уређено питање рока застарелости код комуналних услуга.

Правило је да се код континуираних испорука добара рачун издаје за одређени период и да је свака обавеза по сваком издатом рачуну самостална, међутим, резултати истраживања говоре да се у пракси одступа од наведеног правила. Тако, испоручиоци електричне енергије мимо наведеног правила достављају рачуне по којима застарелост никада не може да наступи, јер испоручиоци стално у дуг по рачуну за претходни месец сабирају и укупан претходни дуг (са каматом), и издају рачун на обједињени износ и тако да никада немамо обавезу старију од месец дана. Оваквим поступањем, испоручиоци електричне енергије злоупотребљавају своја овлашћења и наносе штету потрошачима. Наиме, рачуни за угрошену електричну енергију морају се издавати за протекли обрачунски период (месечно, а највише за три месеца), па би тако требало рачунати и рокове застарелости.

Иако, резултати интервјуа са судијама показују да се на потраживања према предузетнику који обавља привредну делатност за испоручене комуналне услуге треба примењивати општи рок застарелости, ипак сматрамо да би требало изменити постојеће законско решење и на наведена потраживања према предузетнику применити трогодишњи рок застарелости из чл. 374 ЗОО.

Наплата потраживања у области комуналних услуга и сродних делатности спада у надлежност јавних извршитеља. Сходно томе, у случају да дужник дугује одређени износ повериоцу по основу коришћења одрђених комуналних услуга, поверилац може своје потраживање наплатити принудним путем и то подношењем предлога за извршење јавном извршитељу. Извршитељи утврђују испуњеност услова за доношење решења о извршењу. Уколико постоје услови за примену правила о застарелости, дужник може истаћи приговор застарелости о коме може одлучивати само суд. Када је тај приговор основан, суд ће га усвојити и ставиће ван снаге решење извршитеља и укинути све спроведене радње и одредиће да се поступак настави као поводом приговора против платног налога.

Резултати спроведеног истраживања показују да дужници најчешће истичу приговор застарелости у предметима који се тичу комуналних потраживања. Сходно томе, можемо закључити да се у пракси од посебних рокова застарелости предвиђених ЗОО најчешће примењује једногодишњи рок застарелости за комунална потраживања.

7) Сва потраживања која су утврђена правноснажном судском одлуком или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, застаревају за десет година, па и она за која закон иначе предвиђа краћи рок застарелости. Из тако стипулисане законске одредбе произлази да сва потраживања

која су утврђена правноснажном судском или одлуком другог надлежног органа или поравнањем, нису више везана роковима који важе за сама потраживања на основу којих је затражена судска заштита права. Дакле, ти рокови су битни само до момента подношења тужбе суду или захтева другом надлежном органу, а након тога важи посебан рок застарелости од десет година. Законодавац је у ст. 2 члана 379 ЗОО предвидео и изузетак који подразумева да се ст. 1 овог члана неће примењивати на повремена потраживања која проистичу из правноснажне пресуде или поравнања и доспевају убудуће.

Иако, се у погледу дужине поклапа са општим роком застарелости, ипак је реч о посебном року застарелости, јер је намера законодавца била да издвоји наведена потраживања у посебну групу. У погледу овог посебног рока застарелости, заузели смо став да је сасвим оправдано да износи десет година. Као оправдање за овај дужи, посебни рок наводимо ауторитет правноснажне одлуке. Правноснажне судске одлуке се морају поштовати и извршавати. Стипулсањем овог посебног рока застарелости, законодавац је омогућио повериоцу да у једном дужем временском периоду на разне начине оствари своје потраживање. Мишљења смо, да би код овог рока требало прецизирати одредницу „или другог надлежног органа” у ст. 1 чл. 379 ЗОО. С тим у вези, требало би навести ко су ти органи и тако ближе објаснити неким странкама о којим надлежним органима је реч. Такође, с обзиром да су јавни бележници недавно у Србији почели са радом и да се њихова овлашћења и обим послова све више проширавају, мишљења смо да би требало овде груписати и потраживања која су утврђена јавнобележничким актом.

8) У односу на застарелост осталих потраживања, Закон о облигационим односима у члану 380 предвиђа посебна правила о застарелости потраживања код уговора о осигурању. Реч је о посебном року који је по својој правној природи веома специфичан у односу на друге посебне рокове. Та специфичност огледа се пре свега у одређивању тренутка када почиње да тече застарелост, који је иначе другачији него код осталих потраживања. Поред тога, потраживања из овог уговора, у зависности од тога из које врсте уговора о осигурању потичу, застаревају у трогодишњем или петогодишњем року застарелости.

Утисак је да је наш законодавац одредио примерене рокове за остваривање потраживања из уговора о осигурању. У нашем праву уговор о осигурању има практичан значај. Свакодневно различита лица приступају закључењу овог уговора. С обзиром на значај овог уговора, мишљења смо да би наш законодавац могао да

размотри решење које постоји у француском праву, према коме су сва питања из осигурања, укључујући и питање застарелости потраживања из уговора о осигурању регулисани једним законом, Законом о осигурању (Code des assurances). С тим у вези, добрим нам се чини решење по коме би наш Закон о осигурању на једном месту регулисао уговор о осигурању и застарелост потраживања која потичу из уговора о осигурању.

Најзад, неопходно је указати на уску повезаност општег рока застарелости са посебним роковима застарелости. У нашем праву општи рок застарелости износи десет година и знатно је дужи у односу на опште рокове застарелости који постоје у другим европским државама. С обзиром, да је кодификација грађанског законодавства у току, мишљења смо да би требало скратити општи рок застарелости. С тим у вези, наш законодавац би требао размислити о поновном увођењу општег рока застарелости од пет година или о увођењу општег рока застарелости од три године. Скраћивањем општег рока застарелости, смањио би се број посебних рокова што би даље допринело јачању правне сигурности и подстакло у већој мери повериоце да благовремено врше своја права.

## ПРИЛОГ

### УПИТНИК

Суд: \_\_\_\_\_  
Судија/судијски помоћник (није обавезно) \_\_\_\_\_

1. Да ли сви повериоци благовремено остварују своја потраживања?  
а) увек          б) скоро увек          в) ретко
  
2. Да ли су сви повериоци упознати са последицама наступања застарелости и са дужином трајања појединих рокова застарелости?  
а) да          б) не
  
3. Да ли су сви дужници упознати са могућношћу истицања приговора застарелости?  
а) да          б) не
  
4. Када је застарело потраживање, колико често дужници истичу приговор застарелости?  
а) увек          б) скоро увек          в) често          г) ретко
  
5. Која лица најчешће истичу приговор застарелости?  
а) физичка лица-грађани    б) физичка лица-предузећа    в) правна лица  
г) подједнако сва лица
  
6. На који начин дужници истичу приговор застарелости?  
а) одговор на тужбу          б) поднесак    в) усмено на записник  
г) у зависности од околности случаја
  
7. Да ли су сви дужници упознати са дужином трајања појединих рокова застарелости?  
а) да          б) не

8. У којим предметима, односно у вези којих потраживања дужници најчешће истичу приговор застарелости?

---

---

9. У којој мери судови усвајају истакнуте приговоре застарелости дужника?

а) увек      б) ретко      в) у зависности од околности случаја

10. Да ли сте се у пракси сусретали са неким проблемима приликом одлучивања о приговору застарелости неког потраживања, да ли сте уочили неке недостатке у регулативи у погледу посебних рокова застарелости, да ли законске норме прецизно регулишу рокове застарелости појединих потраживања или сматрате да поједина законска решења треба побољшати?

---

---

---

---

---

## Попис коришћене литературе

### Монографске публикације, уџбеници, радови у зборницима, научни и стручни чланци

1. Благојевић Б., Круљ В., Коментар Закона о облигационим односима, Савремена администрација, Београд, 1983.
2. Боровац, Ј., „Хипотека и камата”, Правни живот, бр. 11/2008, Београд
3. Владимир В. Водинелић, Увод у грађанско право и општи део грађанског права, Београд, 2014.
4. Von Tuhr-Peter, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, erste Lieferung Zürich, 1974
5. Гамс, А., Увод у грађанско право, Београд, 1961.
6. Ковачевић Куштримовић, Р., Лазић, М., Увод у грађанско право, Ниш, 2008.
7. Козар В., „Застарелост потраживања из уговора о лизингу и франшизингу као вишим облицима привредне” сарадње, Избор судске праксе 5/2004, Београд,
8. Николић, Д., Увод у систем грађанског права, Нови Сад, 2013.
9. Перовић, С., Коментар Закона о облигационим односима, Савремена администрација, Београд 1995.
10. Стојановић, Д., Антић, О., Увод у грађанско право, Београд, 2004.
11. Чубински, А., О застарелости у грађанском праву, Београд, 1927.
12. Васиљевић М., Пословно право, Београд, 1997. год
13. Врховишек М., Козар М., Застарелост потраживања из уговора у привреди, Правни живот, бр.7-8/2004, стр. 127-140.
14. Врховишек, М., Козар В., „Спорна питања у примени одредаба о застарелости потраживања из уговора у привреди”, Часопис Право- теорија и пракса, бр. 5-6, Нови Сад, 2003
15. Гичић З., Застарелост захтева за накнаду материјалне штете проузроковане повредом тела и оштећењем здравља, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 2/1998, стр. 13-23.
16. Глушчевић, М., „Застарелост накнаде потраживања Паркинг сервиса- застарелост дуга по основу издатих доплатних карата за паркирање возила”, Избор судске праксе бр. 5/2005
17. Јанковић, О., Застарелост потраживања накнаде штете за умањену животну активност, Правни живот, бр. 1/1981.
18. Јовановић, П., Радно право, Београд, 2012
19. Карамарковић Л., Застарелост потраживања из судског поравнања, Избор судске праксе, бр. 4/2004, стр. 20-21.
20. Караникић, М., Застарелост потраживања накнаде штете проузроковане кривичним делом, Анали Правног факултета у Београду, год. 59. бр. 1, 2011, стр. 178-204.
21. Кастратовић, Р., Застарелост потраживања накнаде штете – спорна питања у судској пракси у вези са штетом проузрокованом кривичним делом, Европска ревија, бр. 2/2013, Београд.
22. Кнежевић. В. Привилеговани рок застарелости потраживања накнаде штете (члан 377. ЗОО), Билтен Врховног Касационог суда, бр.3/2011, Београд.
23. Куштримовић Ковачевић, Р., Застарелост и субјективно право, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1990, стр.127-138.
24. Кркљуш И., Уговор о зајму и застарелост, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр.10/1977, стр. 17-25.

25. Петровић З., Почетак тока застарелости накнаде штете у судској пракси, *Правни живот*, 10/2012, Београд, стр. 735-743.
26. Поњавић З., *Породично право*, Крагујевац, 2005
27. Почуча, М., „Застарелост потраживања из уговора о осигурању”, *Часопис Право-теорија и пракса бр.3-4*, 2006,
28. Радишић Ј., *Облигационо право, Општи део*, Београд, 2004
29. Радованов, А., *Облигационо право*, Нови Сад, 2009
30. Радованов А., Петровић З., *Накнада штете*, *Зборник судске праксе*, Нови Сад, 2009
31. Радуловић, С., *Шта је то што застарева (предмет застарелости)*, *Правна ријеч*, бр. 32/2012 Бања Лука
32. Салма, Ј., *Почетак тока застарелости из деликтних потраживања*, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, бр.1-2/1998, стр. 22-29.
33. Симоновић, И., *Нове европске тенденције у праву о застарелости и одређивању рокова застарелости*, *Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије*, *Тематски зборник радова*, *Правни факултет, Центар за публикације, Ниш*, 2007, стр.129-146.
34. Филиповић, А., *Застарелост захтева за накнаду штете и неке дилеме у судској пракси*, *Правни живот бр.7-8*, Београд 1996.
35. Филиповић, А., *Застарелост потраживања у судској пракси и пословној пракси*, Београд, 1999.
36. Филиповић, А., *Застарелост захтева за накнаду штете проузроковане кривичним делом*, *Избор судске праксе*, Београд 1998.
37. Шулејић, П., *Застарелост потраживања из правних односа осигурања као предмет законског регулисања*, *Ревизија за право осигурања*, бр.2/2009, стр. 19.
38. К. Larenz: *Lehrbuch des Schuldrechts, Band II, Besonderer Teil, Auflage, Verl. С.Н.Век, München, strana 684-687.*
39. Марјановић, Д., *Актуелни проблеми око примене рокова застарелости потраживања накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободe-принудне мобилизације избеглих лица*, *Билтен судске праксе Врховног суда Србије*, бр.3/2003
40. Meyer, T., *Changes regarding Limitations in the German Civile code*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 3-4/2003, стр. 490-530.
41. Meyer, T., *The reform of the German Civil Code*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 3-4/2002, стр. 354-380.
42. Милошевић, М., „Појам и дејство застарелости грађанских субјективних права” *мастер рад*, Ниш, 2015,
43. Ф. Станковић, *Застара потраживања*, Загреб, 1969.
44. Распор, А., *Застара*, *Информатор*, Загреб, 1982.

#### Прописи:

1. *Закон о облигационим односима* ("Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89-одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља)
2. *Кривични законик* ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016)
3. *Закон о застарелости потраживања*, („Сл. лист ФНРЈ“, бр.40/53 и 57/54.)



4. Закон о обвезним односима Републике Хрватске („Народне новине“, бр. 35/05 и 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)
5. Закон о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 и 13/2017 - одлука УС, 95-2018- аутентично тумачење)
6. Конвенције о застарелости потраживања из уговора о међународној продаји робе („Сл. лист СФРЈ”- Међународни уговори бр. 5/78).
7. Закон о меници ("Сл. лист ФНРЈ", бр. 104/46, "Сл. лист СФРЈ", бр. 16/65, 54/70 и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 46/96 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља).
8. Закона о комуналним делатностима ("Сл. Гласник РС", бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018).
9. Српски грађански законик, 1844.
10. Code civile, 1804.
11. Code de commerce France.
12. Deutschen Bürgerlichen Gesetzbuches, vom 2. Januar 2002.
13. Гражданский кодекс Российской Федерации, 1995.
14. Principles of European Contract Law.

#### Попис судских одлука

1. Пресуда Привредног апелационог суда Пж. 3509/2010(1) од 17.09.2010. године
2. Пресуда Вишег трговинског суда, VI Пж. 103/2006(2) од 19.4.2006. године.
3. Решење Врховног Касационог суда Рев.862/2015 од 24.02.2016. године.
4. Пресуда Врховног Касационог суда, Рев 1135/2011 од 17.01.2012. године.
5. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. II 690/04 од 9. јуна 2004. године.
6. Пресуда Врховног Привредног суда Сл. 921/62 од 19.04.1962 год
7. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4512/2010 од 28.10.2010. године.
8. Решење Врховног суда Србије, Прев 362/03 од 13.11.2013 год.
9. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 305/2000 од 20.09.2000. године
10. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 12/99 од 09.06..1999. године
11. Решење Врховног суда Србије, Прев. 340/02 од 25.12.2002. год
12. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 295/94 од 26.10.1994 год.
13. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 247/99 од 22.9.1999. године
14. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 92/02 и Пзз. 8/02 од 23.10.2002. године
15. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4502/2012 од 21.12.2012. године
16. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 246/2009 од 24.9.2009. године.
17. Пресуда Врховног касационог суда Рев 666/15 од 07.04.2016. год
18. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 3243/2010(1) од 30.9.2010. године.
19. Решење Апелационог суда у Београду, Гж1. 3682/2012 од 16.4.2014 године
20. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 13845/2012 од 09.05.2012. године
21. Решење Апелационог суда у Београду, Гж 6092/2016 од 26.1.2017
22. Пресуда Окружног суда у Ваљеву, Гж. 1070/2005 од 18.8.2005. године
23. Решење окружног суда у Ваљеву, Гж. 259/2005 од 17.2.2005. године.
24. Пресуда Врховног суда Србије Рев.3343/95 од 23.08.1995. год
25. Решење Привредног апелационог суда, Пж. 5098/2013 од 2.10.2013. године
26. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж 752/2015 од 25.2.2015. године
27. Пресуда Врховног суда Србије Рев. 1025/01 од 14.11.2001. год.
28. Пресуда Врховног суда СР Црне Горе, Гж 112/56.
29. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1354/06 од 6.9.2006. године
30. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 1990/09 од 17.9.2009. године.
31. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 5074/2013 од 31.07.2014. године.

32. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2331/96 од 3.7.1996. године
33. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2604/2010 од 06.10.2010. године.
34. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 1623/04 од 3.6.2004. године.
35. Пресуда Привредног апелационог суда Пж. 1131/2013 од 13.02.2013. године
36. Пресуда Вишег привредног суда, Пж. 8329/96 од 15.11.1996. године
37. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 4142/2014 од 21.1.2016. године
38. Пресуда Вишег суда у Пожаревцу, 1 Гж. 1127/2013 (2009) од 22.1.2014. године.
39. Решење Привредног апелационог суда Пж. 13118/2010 од 25.08.2011. године
40. Пресуда Вишег суда у Панчеву, Гж. 2395/2010 од 25. 1. 2011. године.
41. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 482/2012 од 20.04.2012. године.
42. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 482/2012 од 20.4.2012. године
43. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 5226/2012 од 6.11.2013. године.
44. Пресуда Врховног Касационог суда, Рев. 430/2014 од 17.12.2014. године
45. Пресуда Вишег суда у Београду, Гж. 5271/2015 од 19.11.2015. године.
46. Решење Апелационог суда у Нишу, 13. Гж. 2077/2013 ОД 17.10.2013. године
47. Пресуда Вишег трговинског суда, Пж. 1762/2009 од 8.5.2009. године
48. Решење Вишег трговинског суда, VIII Пж. 1560/2006 од 9.11.2006. године.
49. Пресуда Вишег суда у Краљеву, Гж 520/2010 од 27.5.2010. године.
50. Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1682/97 од 02.07.1997. год
51. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 1651/2014 од 10.6.2015 године.
52. Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 614/97 од 15.10.1997 год
53. Пресуда Окружног суда у Ваљеву, Гж. 1688/2005 од 3.11.2005. године.

#### Коришћени интернет извори:

1. Електронска база судске праксе Paragraf lex.
2. <http://www.pravniportal.com>.
3. <http://www.vk.sud.rs/sr/sudska-praksa>
4. <http://www.bg.ap.sud.rs>
5. [http://www.jus.uio.no/lm//eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/sisu\\_manifest.html](http://www.jus.uio.no/lm//eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/sisu_manifest.html).
6. <https://www.legifrance.gouv.fr>
7. <http://www.consultant.ru/popular/gkrf/>
8. <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>;

## САЖЕТАК

Предмет овог мастер рада јесу посебни рокови застарелости. У српском праву посебни рокови застарелости су предвиђени као изузеци. Међутим, с обзиром на учесталу примену појединих посебних рокова, могло би се рећи да се примењују више као опште правило, него као изузетак. Посебни рокови су прописани за поједине врсте потраживања и по правилу краћи су од општег рока застарелости који износи десет година. Закон о облигационим односима предвиђа неколико посебних рокова, чија дужина износи десет, пет, три и једну годину. Осим ЗОО, посебне рокове прописују и други закони.

Основни и општи циљ овог рада јесте целовита обрада, систематизација и продубљена анализа посебних рокова застарелости. Посебни циљ овог рада јесте изношење нових идеја, делом заснованих на упоредноправној легислативи и пракси. Циљ спроведеног емпиријског истраживања јесте сагледавање тренутног стања правне праксе у овој области.

Ради остваривања наведених циљева у раду смо користили: правнодогматски, историјскоправни, упоредноправни, дескриптивни метод, анализу судских одлука и метод интервјуа.

Приликом обраде посебних рокова застарелости настојали смо да пратимо систематику Закона о облигационим односима. У централном делу рада обрађена су потраживања која застаревају у посебним роковима, дужина тих рокова, као и њихово рачунање. Поједини посебни рокови застарелости анализирани су коришћењем метода упоредноправне анализе, док су неки анализирани само из угла српског права.

Резултати спроведеног истраживања указују да је већина поверилаца упозната са последицама наступања застарелости и са дужином трајања појединих рокова застарелости. Такође, истраживање је показало да већина дужника зна да по закону има могућност истицања приговора застарелости, те да се ретко дешава да дужници пропусте да истакну приговор застарелости, онда када је потраживање повериоца застарело, али да већина дужника није упозната са роковима застарелости у сваком конкретном случају. Дужници најчешће истичу приговор застарелости у предметима који се тичу комуналних потраживања и накнаде штете. Сходно томе, од посебних рокова застарелости предвиђених ЗОО, у пракси се најчешће примењују једногодишњи рок застарелости за комунална потраживања и трогодишњи рок застарелости за накнаду штете.

Иако, резултати спроведеног интервјуа са судијама и судијским помоћницима показују да је већина испитаника одговорило да су Законом о облигационим односима прецизно регулисани рокови застарелости и да нема потребе мењати постојеће законске одредбе, мишљења смо да би ипак требало поједине законске одредбе о посебним роковима застарелости изменити и допунити. Имајући у виду да је Закон о облигационим односима последњи пут измењен 1993. године, али без значајних измена правила о застарелости, а самим тим и без значајних измена у погледу посебних рокова застарелости, свакако је оправдано извршити измене и допуне постојећих законских решења и ускладити их са потребама данашњице.

Спроведеним емпиријским истраживањем и теоријском анализом постојеће законске регулативе указали смо на нужне измене које је потребно спровести у погледу посебних рокова застарелости. Поред тога, указали смо и на оправданост неких постојећих законских решења у погледу којих није нужно спроводити измене.

**Кључне речи:** застарелост, посебни рокови застарелости, општи рок застарелости, поверилац, дужник, приговор застарелости.

## SUMMARY

**Title:** Special time limits of unenforceability due to statute of limitations

The topics of this thesis are special time limits of unenforceability due to statute of limitations (hereinafter referred to as *special time limits*). Serbian law stipulates that special time limits are exceptional. However, considering how often they are applied, it could be said that their application is rather a rule than an exception. Certain types of claims are assigned a special time limit, that is, as a rule, of a shorter duration than the general time limit of unenforceability due to statute of limitations. The Law on Obligations (hereinafter referred to as *LOO*) stipulates several special time limits, lasting up to ten, five, three or one year. Besides the LOO, several other laws mandate additional special time limits.

The basic goal of this thesis is to treat the topic of special time limits comprehensively, systemize and analyze it thoroughly. The particular goal of the thesis is to present new ideas, partially based on comparative legislature and case-law. The goal of the empirical study is to review the current state of case law in this legal area.

In order for these goals to be accomplished, the following methods were used: normative, historical, comparative and descriptive methods, analysis of case-law, as well as interview.

The systematic of the thesis is meant to follow that of the LOO. The central part of the thesis contains the analysis of special time limits, their duration, as well as their starting point and coming into effect and expiration. Some special time limits are analyzed in the context of comparative law, while others are analyzed only within the framework of domestic law.

The results of the empirical study indicate that most of creditors are well familiar with the legal consequences of the time limit coming into effect, as well as the duration of some of them. Additionally, the study showed that most of debtors are familiar with their right to invoke that the obligation in question is time barred; that the situation of a debtor failing to do so is very rare; but also, that most of debtors are not familiar with the duration of the time limit of unenforceability in each case. The time limits are often invoked by debtors in cases regarding claims arising from public services and utilities, as well as torts.

Even though the results of the conducted interviews with judges and judicial clerks show that most of the interviewees are of the opinion that the LOO regulates the time limits of unenforceability rather precisely, and that there is no need to change them, we are of the opinion that certain provisions regarding the special time limits should be amended. Considering that the LOO was last amended in 1993, without any changes in regards to the

subject matter, it is justified to modify those provisions and harmonize them with the needs of the now.

Throughout the empirical study and the theoretical analysis of positive law regulations, it was shown what changes regarding the special time limits are necessary. Also, it was pointed out what provisions are feasible, and thus, in no need of any amends.

**Key words:** statute of limitations; special time limits of unenforceability due to statute of limitations; general time limit of unenforceability due to statute of limitations; creditor; debtor; debtor's objections.

## БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Стефана Ђорђевић, рођена је 04.07.1992. године у Врању. Основну школу „Доситеј Обрадовић“ завршила је у Врању. Након завршетка основне школе, у Врању уписује и завршава средњу Економско-трговинску школу, смер Правни техничар. Правни факултет Универзитета у Нишу уписала је 2011. године и на истом дипломирала 16.10.2015. године са просечном оценом 9,15. Школске 2015/2016 уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на општем смеру, ужа грађанскоправна научна област и успешно положила све испите. Од децембра 2017. године приправнички стаж обавља у адвокатској канцеларији, у циљу припреме полагања правосудног испита. Говори енглески језик, може да комуницира на шпанском језику и полазник је школе немачког језика.